

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2010

Sammenskrævet og redigeret af ANNE ESKILDSSEN & THOMAS VIKSTRØM

Jyske perleugleunger ringmærket i maj måned 2010. Foto: Klaus Dichmann

Rapport nr. 13 om Danmarks truede og sjældne ynglefugle fra DOF's Caretakerprojekt.

Indledning

Nærværende rapport er den 13. årsstatus for Danmarks truede og sjældne ynglefugle. Rapporten er sammensat af bidrag fra en række frivillige artscaretakere, sammenskrævet og fagligt kvalitetssikret under redaktion af Anne Eskildsen.

Årsrapporten er publiceret på DOF's hjemmeside (www.dof.dk/caretaker) og forventes desuden publiceret i værket Fugleåret 2010 i slutningen af 2011.

46 artsansvarlige caretakere og 195 'menige' artscaretakere overvågede i 2010 46 arter af truede

eller sjældne ynglefugle. De takkes alle varmt for deres store indsats og et godt samarbejde omkring dataindsamlingen. I 2010 kom der en række nye artscaretakere til projektet: Brian Lyngsø Nilsson for rødhovedet and, Hans Christophersen for engryle, Iben Hove Sørensen for brushane, Michael Clausen for stor kobbersneppe, Erik Groth-Andersen for svaleklire, Mikkel Willemoes for rovtterne, Benny Rasmussen for kirkeugle, Ursula Burmann for hedelærke og Børge Rasmussen for pirol. Den aktuelle liste over alle projektarter og

Tabel 1. Sammenfatning af resultaterne af overvågningen af de truede og sjældne ynglefugle i 2010. Under dækning angiver +++, at arten vurderes godt dækket (alle ynglepar er formodentlig registreret), ++ angiver en middelhøjt dækning (alle ynglepar kunne ikke registreres, men tilfredsstillende nok til at vurdere bestandsstørrelsen), + angiver en dårlig dækning (kun tilfældige yngleforekomster er kendt), der ikke er tilstrækkelig til at foretage en bestandsvurdering ud fra og - angiver projekter, der ikke er modtaget bestandsopgørelse for i 2010. I sidste kolonne er de artsansvarlige caretakere nævnt samt det totale antal deltagere i caretakergruppen for arten angivet, begge dele pr. 1. marts 2011.

Art	Ynglepar	Lokaliteter	Dækning	Artsansvarlig caretaker
Mallemuk <i>Fulmarus glacialis</i>	0	0	+++	Albert Schmidt (1)
Sort stork <i>Ciconia nigra</i>	0	0	++	Jørgen Jensen (1)
Hvid stork <i>Ciconia ciconia</i>	0*	0*	+++	Hans Skov (1)
Skkestork <i>Platalea leucorodia</i>	94	4	+++	Jan Skriver (1)
Sangsvane <i>Cygnus cygnus</i>	3	3	++	Bjarke Laubek (1)
Rødhovedet and <i>Netta rufina</i>	6	3	++	Brian Lyngsøe Nilsson (2)
Stor skallesluger <i>Mergus merganser</i>	48-53	28	++	Jan Blichert-Hansen (17)
Rød glente <i>Milvus milvus</i>	-	-	-	Gert Hjembæk (40)
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	37	37	+++	Erik Ehmsen (45)
Blå kærhøg <i>Circus cyaneus</i>	0	0	++	Keld Bakken (1)
Hedehøg <i>Circus pygargus</i>	18-21	18-21	++	Lars Rasmussen/Michael Clausen (9)
Kongeørn <i>Aquila chrysaetos</i>	2	2	+++	Tscherning Clausen (4)
Fiskeørn <i>Pandion haliaetus</i>	1	1	+++	Leif Novrup (1)
Lærkefalk <i>Falco subbuteo</i>	10-16	10-16	++	Iben Hove Sørensen (7)
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	4	4	+++	Niels Peter Andreasen (13)
Engsnarre <i>Crex crex</i>	57 – 68	52	++	Mark Pedersen (1)
Trane <i>Grus grus</i>	114-127	90	++	Palle A. F. Rasmussen (10)
Hvidbr. præstekrave <i>Charadrius alexandrinus</i>	52	7	++	Ole Thorup (1)
Hjejle <i>Pluvialis apricaria</i>	0-1	0-1	++	Egon Østergaard (1)
Engryle <i>Calidris alpina schinzii</i>	145-153	19	++	Hans Christophersen (1)
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	49	8	++	Iben Hove Sørensen (1)
Stor kobbersnepe <i>Limosa limosa</i>	485-522	23-24	++	Michael Clausen (1)
Storspove <i>Numenius arquata</i>	-	-	-	John Frikke (2)
Svaleklire <i>Tringa ochropus</i>	38-47	12	+	Erik Groth-Andersen (1)
Tinksmed <i>Tringa glareola</i>			+	Egon Østergaard (1)
Stenvender <i>Arenaria interpres</i>			+	Palle A. F. Rasmussen (1)
Sorthovedet måge <i>Larus melanocephalus</i>	10-15	11	+++	Lars Hansen (1)
Dværgmåge <i>Larus minutus</i>	1-2	1	++	Henrik Haaning Nielsen (1)
Baltisk sildemåge <i>Larus fuscus fuscus</i>	4	2	++	Lars Hansen (1)
Sandterne <i>Gelochelidon nilotica</i>	1	1	+++	Ole Thorup (1)
Rovterne <i>Hydroprogne caspia</i>	2	2	+++	Mikkel Willemoes (1)
Splitterne <i>Sterna sandvicensis</i>	6.100	10	+++	Thomas Bregnballe/Jens Gregersen (2)
Sortterne <i>Chlidonias niger</i>	38-51	3	+++	Knud N. Flensted (1)
Kirkeugle <i>Athene noctua</i>	50-60	50-60	++	Benny Kristensen (21)
Mosehornugle <i>Asio flammeus</i>	2	2	++	Niels Knudsen (2)
Perleugle <i>Aegolius funereus</i>	3	3	++	Klaus Dichmann (16)
Natrvn <i>Caprimulgus europaeus</i>	370-410	81-86	++	Ole F. Jensen (14)
Biæder <i>Merops apiaster</i>	0	0	++	Magnus Bang Hansen (1)
Vendehals <i>Jynx torquilla</i>	30-35	20	++	Egon Østergaard (2)
Toplærke <i>Galerida cristata</i>	1	1	++	Anders Østerby (1)
Hedelærke <i>Lullula arborea</i>	335-435	140	++	Ursula Burmann (2)
Markpiber <i>Anthus campestris</i>	0-1	0-1	++	Knud Pedersen (1)
Vandstær <i>Cinclus cinclus</i>	1	1	++	Erik Dylmer (4)
Drosselrørsanger <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	0	0	++	Ursula Burmann (1)
Stor tornskade <i>Lanius excubitor</i>	5-6	5-6	++	Niels Peter Brøgger (2)
Pirol <i>Oriolus oriolus</i>	5-11	4-6	++	Børge L. Rasmussen (3)

* Dog et forvildet ynglepar bestående af tamfugle.

deres ansvarlige caretakere er vist i tabel 1.

En stor tak skal også lyde til alle de observatører, der har ydet en stor indsats i felten i løbet af året og indberettet deres registreringer af ynglefugle til projektet eller gennem DOFbasen. Thomas Nordby takkes for at have læst korrektur på rapporten.

Endelig skal der rettes en stor tak til Aage V. Jensens Fonde for den økonomiske støtte til projektet, som har muliggjort DOF's indsamling af data om de truede og sjældne ynglefugle samt udgivelsen af nærværende rapport.

Rød glente og splitterne blev ikke dækket i 2010 og er derfor ikke omfattet af denne rapport.

Fig. 1. Oversigt over den geografiske afgrænsning af DOF's lokalafdelinger, der refereres til i arts-gennemgangen.

Særlige resultater af overvågningen i 2010

En af årets helt store overraskelser var, at rovtørnen gik frem med et nyt ynglepar, som slog sig ned på Øksneholm i Roskilde Fjord. Dog havde parret ikke ynglesucces trods to yngleforsøg.

Også skestorken stod for en bemærkelsesværdig fremgang med hele 35 nye par og en samlet bestand på i alt 94 par. Desværre spolerede en ræv ynglesæsonen for kolonien i Limfjorden, og

den samlede ungeproduktion blev derfor væsentligt ringere end i 2009.

Vandrefalken ynglede - for første gang siden sin genindvandring - med 4 sikre ynglepar, heraf ét nyt par i en opsat redekasse på Møn-broen, og havørnen fortsatte også sin fantastiske fremgang med hele 37 par, en fremgang på 9 par i forhold til 2009.

Hedefuglene fortsatte deres kollektive nedtur, og stor tornskade havde således sin dårligste ynglesæson siden overvågningens begyndelse med blot 5-6 par.

Samlet set blev der i perioden 2009-2010 registreret en fremgang for blot 8 af projektarterne (skestork, havørn, vandrefalk, trane, hvidbrystet præstekrave, sorthovedet måge, rovtørnen og sortterne), mens der blev registreret en tilbagegang for 10 arter (hedehøg, brushane, stor kobbersnepe, dværgmåge, baltisk sildemåge, mosehornugle, hedelærke, drosselrørsanger, stor tornskade og pirol). Bestandsstørrelsen var uændret for 18 arter (malleuk, sort stork, hvid stork, blå kærhøg, kongeørn, fiskeørn, lærkefalk, engsnarre, hjejle, engryle, sandterne, kirkeugle, perleugle, biæder, vendehals, toplærke, markpiber og vandstær), mens bestandsudviklingen var ukendt for de sidste 10 arter.

Statsligt samarbejde

DOF og DMU har etableret et samarbejde i forbindelse med den statslige overvågning under NOVANA (det Nationale program for Overvågning af VAndmiljøet og NAturen), hvor der sker en gensidig udveksling af oplysninger om de truede og sjældne ynglefugle. Af arter omfattet af denne rapport, og som ikke overvåges årligt i NOVANA, var der i 2010 særligt fokus på hvidbrystet præstekrave, sandterne, sortterne og markpiber. Data om disse arter i nærværende rapport inkluderer resultater fra myndighedernes målrettede overvågning. 13 arter dækkes i NOVANA udelukkende på baggrund af DOF's dataindsamling, hvoraf natravn og hedelærke bliver analyseret i et særligt samarbejde, hvor yngleudbredelsen vurderes ud fra rapporteringer i DOFbasen.

Endelig samarbejder DOF og Zoologisk Museum, København, om overvågning af hedehøg.

Projektets baggrund og formål

2010 var den 13. sæson i træk, hvor DOF indsamlede data om en række af Danmarks mest truede og sjældne ynglefugle. Det var desuden andet år, hvor dette skete i regi af Caretakerprojektet, der har til formål at overvåge Danmarks 200 vigtigste fuglelokaliteter og 46 sjældneste og mest truede ynglefugle.

Projektets artsdel har til formål at:

- indsamle kvalificerede data om de truede og sjældne ynglefugle, der muliggør en årlig eller næsten årlig statusopgørelse.
- øge offentlighedens opmærksomhed om vort fælles ansvar for at sikre dansk natur af tilstrækkelig kvalitet som levested for sjældne fuglearter.
- udgive en årlig, illustreret rapport om resultaterne af dataindsamlingen.
- aktivere de fagligt interesserede amatørornitologer i et vigtigt landsdækkende projekt.
- afholde kurser og møder, hvor caretakerne uddannes og kan netværke.
- udarbejde hjemmesider for hver art, vedligeholdt af caretakerne selv.
- udarbejde monitoringsvejledninger for alle projektarter.

Udfasning af Caretakerprojektet

I juli 2013 udløber Aage V. Jensen Naturfonds finansiering af Caretakerprojektet, hvilket vil afstedkomme en omfattende nedgradering af projektet i sin nuværende form.

I fremtiden vil mange af Caretakerprojektets aktiviteter videreføres i regi af et nyt *Caretaker-netværk*, blot på et langt lavere niveau, tilpasset de

økonomiske forhold - dvs. uden ekstern finansiering - og med forankring i lokalafdelingerne. Caretakernetværkets mål er en fortsat fortalervirksomhed, overvågning og formidling af de 200 vigtigste danske fuglelokaliteter og de ca. 50 mest beskyttelseskrævende arter.

I løbet af sommeren 2011 vil der blive påbegyndt en samlet bearbejdning af Caretakerprojektets artsovervågningsresultater siden 1998 med henblik på publicering af en videnskabelig artikel, som vil præsentere og diskutere status og udviklingstendenser for Danmarks truede og sjældne ynglefugle 1998-2011. Overvågningsdata indsamlet efter denne dato vil ikke indgå i projektets af-rapportering, ligesom de centralt ansatte medarbejdere ikke længere vil medvirke ved projektaktiviteter.

Det nye InAidOfEight-projekt

I marts 2011 har DOF fået positivt svar på en større ansøgning til Villum-fonden om et projekt, der har til formål at øge overvågningen, beskyttelsen og formidlingen af otte af landets mest beskyttelseskrævende ynglefugle, nemlig stor skallesluger, rød glente, havørn, hedehøg, vandrefalk, hvidbrystet præstekrave, kirkeugle og perleugle, arter som alle spiller en central rolle i Caretakerprojektet i dag.

Projektets mål er at stabilisere eller øge bestandsstørrelserne hos disse otte særligt udvalgte arter i løbet af projektet, bl.a. ved at organisere samarbejdsaktiviteter med en række partnere, der vil levere og implementere en effektiv og målrettet forvaltningsindsats.

Projektet vil blive nærmere omtalt på bl.a. DOF's hjemmeside i løbet af 2011.

Artsgennemgang

Mallemuk *Fulmarus glacialis*

Af artscaretaker Albert Schmidt

I DOFbasen blev der i 2010 indtastet flere observationer af mallemukker på Bulbjerg både i foråret og efteråret. Således sås der mellem den 21. april og den 23. maj flere gange rastende fugle ved klinten, og den 9. august sås hele 7 rastende adulte fugle. Dog gjorde arten heller ikke dette år yngleforsøg i Danmark.

Sort stork *Ciconia nigra*

Af artscaretaker Jørgen Jensen

For første gang i flere år blev der i 2010 set en oversomrende sort stork i Sønderjylland. Storke blev set af flere forskellige personer i maj, juni og juli. Iagttagelserne skete i et område, hvor den sorte stork med sikkerhed yngede i 1980'erne.

Der blev set væsentlig færre sorte storke i 2010 i forhold til tidligere år. Årets første fugl blev set den 6. april på Sydlangeland og var den eneste fugl i den måned. I maj sås en fugl i Jylland, i juni 6 fugle (4 i Jylland, en på Fyn og en på Sjælland), i juli 3 fugle i Jylland og i august 2 fugle (1 på Samsø og en på Sjælland). Årets sidste fugl blev set den 19. september i Fjerritslev, Nordjylland.

2010 var et rimeligt godt år for den sorte stork i Slesvig-Holsten. Her var der 6 sikre ynglepar, hvoraf 5 par fik 15 unger. Dette var en fremgang i forhold til det dårlige år 2009 (Gerd Jansen, pers. komm.). Derimod gik bestanden i Meklenborg-Forpommern tilbage. Her var der 12 sikre ynglepar, men kun 7 par fik 19 unger på vingerne, og 2010 blev således det dårligste år for sort stork siden 2001 (Carsten Rohde, pers. komm.). I Tyskland ringmærkede man i 2010 126 unger. Man ringmærker ikke sort stork i Slesvig-Holsten og Nedersachsen, men i alle andre forbundsstater. Der var i 2010 ingen meldinger om oversomrende fugle eller ynglepar i Sverige.

Hvid stork *Ciconia ciconia*

Af artscaretaker Hans Skov

Gundsøllille på Sjælland var det eneste sted med bofaste hvide storke i 2010, hvor parret, der består af to tamstorke, fik 3 flyvefærdige unger. Der yng-

lede således heller ikke i 2010 vilde storke i Danmark.

Storkesæsonen begyndte med en strejfstork, der den 1. januar blev set i Mørkhøj i Københavns-området. Denne stork, samt andre ved Hvedstrup-Gundsøllille og Vester Kippinge på Falster, er med sikkerhed fugle, der ikke har været på træk, men lokale overvintrende projektfugle. Den første stork, som muligvis var trukket sydfra, blev set i Mosede, Holmesø og Ringebæk Sø i Københavns-området i dagene omkring den 8.-12. marts, men nærheden til de skånske projektstorke kan også være forklaringen på denne forekomst. Den stork, der dukkede op på Fyn den 15. marts i Ristinge og siden blev set i Lundeborg den 18. marts, var dermed den første stork, som med sikkerhed havde haft vinterkvarter sydpå. Det samme gælder de 3 storke, der den 18. marts blev set på Mårup Mark på Djursland.

Det sædvanlige forårsrykind af storke, der normalt finder sted fra midt i april til først i juni, kom slet ikke i 2010, da både april og især maj var for kølige og våde til at fremme et forlænget træk af storke hørende til bestandene i Tyskland og Polen. Eneste spæde tilløb til en fast bosætning ud over storkeparret i Gundsøllille, var en enlig stork, der byggede på storkereden ved Haderslevvej 109 ved Ribe fra den 25. april og nogle dage frem.

Antallet af omstrejfende storke var meget langt under det normale, som typisk ligger på godt 200 strejfstorke årligt. De største storkeflokke var: 21 storke set over Mandehoved på Stevns og siden Rødby på Lolland den 27. august, 9 storke ved Torpe Bakker på Bornholm den 28. april, 5 storke ved Hyllekrog på Lolland den 15. april, 5 storke ved Herringløse og Gundsøllille fra medio juli til ultimo september og 4 storke ved Søgård Mose i Aabenraa den 15. april.

Parret ved Gundsøllille påbegyndte æglægningen omkring den 10.-12. april i storkereden på den høje gartneriskorsten. Dette var et par uger senere end normalt, men skyldes formentlig, at den hårde vinter skulle slippe sit greb før storkeparret kom i parringshumør. Parret udrugede 3 unger, som kunne ringmærkes den 4. juni.

Sidst i april var hanstorken i en alvorlig krise efter at have pådraget sig et stort sår nederst på det ene ben. Storke fik en infektion, som var tæt på at tage livet af den, men i sidste øjeblik lykkedes det at give den antibiotika, der var gemt i nogle daggamle kyllinger, som blev udlagt til den syge

stork. Uden dette tiltag ville storke være omkommet af blodforgiftning, og hele kullet ville være gået tabt.

De tre unger var flyvefærdige omkring den 10. juli, og ungerne blev frem til den 27. august hængende i området sammen med forældrefuglene. Denne dag trak de bort, men opgav siden at krydse Østersøen og vendte tilbage efter 3-4 dage. August og store dele af september var præget af lavtryksvejr og masser af regn, og de tre storkeunger forsøgte derfor først borttræk igen den 29. september. Denne gang så det ud til, at de 3 storkeunger kom væk fra Sjælland og videre syd på.

Flere af Gundsøllille-parrets unger fra tidligere sæsoner blev aflæst i løbet af sommeren 2010. Storkeungen 1A95 fra 2009, som overvintrede sammen med forældrefuglene, blev jaget væk af disse først i april og blev siden set ved Gerlev ved Slagelse i dagene omkring den 4.-6. april. Siden dukkede den op forskellige steder i Skåne, hvor den sidst blev aflæst omkring den 15. juli. Formentlig kom den med på trækket sydpå, da 21 storke den 27. august trak bort via Falsterbo til Stevns, Lolland og videre til Femern. I Sydslesvig i Sofienhamm nordvest for Rendsborg slog en unge fra 2005 sig ned ganske som de to foregående år. Uheldigvis blev fuglen den 21. maj så hårdt medtaget i kamp mod en anden stork, at den måtte aflives. Ud over de nævnte storke blev mindst 3-4 ynglestorke med danske ringe aflæst i Sydslesvig og Ditmarsken denne sommer. Tallet vil muligvis vokse, fordi der endnu mangler indrapportering af gemeldte storke.

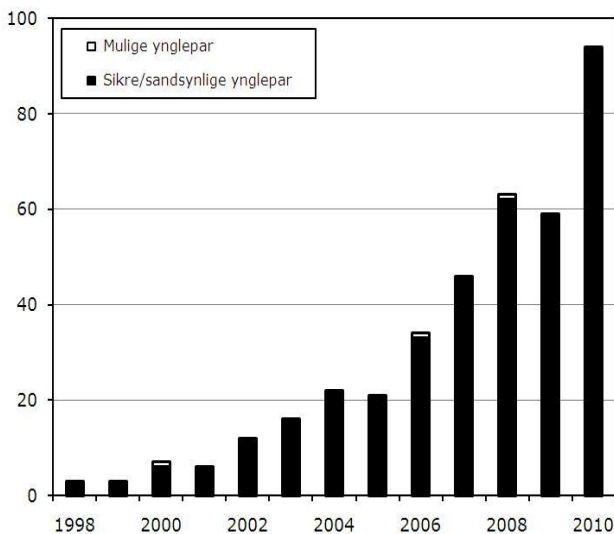

Fig. 2. Bestandsudvikling for skestork *Platalea leucorodia* i Danmark i perioden 1998-2010.

2010 synes at have været et pænt år for storke hørende til den østlige trækrute. I f.eks. Slesvig-Holsten steg antallet af vilde storkepar fra 204 par i 2009 til 213 par i 2010. Hertil skal lægges ca. 45 fritflyvende storkepar, der har en baggrund, der kan minde om Hvedstrup-Gundsøllille-storkeparret, så det totale antal par bliver ca. 260 par. Forekomst af rigtig mange mus, og et sommervejr, der artede sig nogenlunde for de sarte storkeunge i deres første uger, medførte at hele 453 unger fløj fra rederne hos de 213 vilde storkepar. I 2009 var tallet kun 235 unger.

Storkegruppen udbedrede flere storkeheder i løbet af marts, heriblandt nogle af de gamle storkeheder i Ribe. Desuden er analysen af knap 500 storkegyllp, som er indsamlet i Danmark fra 1976-2003, nu gået ind i sin afsluttende fase. Alle bidrag vil blive sammenskrevet til en rapport af under tegnede.

Skestork *Platalea leucorodia*

Af artscaretaker Jan Skriver

94 par skestork ynglede fordelt på 4 lokaliteter i 2010 og fik tilsammen mellem 67-97 unger, et resultat, der var væsentlig ringere end i 2009.

En ræv spolerede ynglesæsonen for Limfjordens koloni af skestork, der med 15 år i træk på lokaliteten er den ældste skestorkkoloni i Danmark og tilmed verdens nordligste for denne fåtallige og sårbare fugleart. 37 par skestork havde reder i kolonien, der ligger på en ubeboet og normalt rovdyrfri ø i et vildtreservat i Limfjorden. Da vinteren var hård, vandrede ræven over isen ud til øen, men rovdyret nåede ikke tilbage til fastlandet, da forårets tøjbrud i marts satte ind. Det blev opdaget i begyndelsen af april, og en ræveregulering blev sat i værk, men det mislykkedes at nedlægge ræven i vildtreservatet. Selv om ræven befandt sig på øen, byggede 37 par skestork reder, og det lykkedes for skestorkene i alle reder at få æg, der klækkede mod slutningen af maj. Men da skestorkenes unger var få uger gamle, åd ræven ungerne i rederne. Måske har et enkelt kuld skestork overlevet ræven på øen. I juni blev der i hvert fald rapporteret flere 1k skestork fra reservatet Ulvedybet i nærheden af yngleholmen. Det er ikke sandsynligt, at der her er tale om hollandske ynglefugle, da disse i reglen først begynder at flakke meget omkring i slutningen af juli og i august, hvor de i ny og næ ses i Danmark. Kollapset

Tabel 2. Antal ynglepar af skestork *Platalea leucorodia* i perioden 1996-2010 fordelt på lokaliteter.

	'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10
Vår Holm	1	2	3	3	6	6	7	11	16	14	19-20	27	31-32	30	37
Høje Sande							5	5	6	7	14	17	21	21	43
Langli												2	4	8	13
Borreholm													6	?	0
Klægbanken															1
Total	1	2	3	3	6	6	12	16	22	21	33-34	46	62-63	59	94

i kolonien i Limfjorden blev opdaget, da en ringmærker med licens fra Ringmærkningscentralen, Zoologisk Museum, Københavns Universitet, ville sætte farveringe på årets unge skestørke som en del af et hollandsk ledet forskningsprojekt, hvor skestørke bliver farveringmærket i Tyskland, Ukraine, Ungarn, Tjekkiet, Bulgarien, Kroatien, Serbien, Rumænien og Holland. Projektet har blandt andet til formål at belyse, hvor stor en andel af unge skestørke, der overlever. Den ringmærkning blev af gode grunde ikke til noget, da rederne var forladte og tomme. Ræven på øen satte på sin vis en streg under den kendsgerning, at ungeproduktion blandt kolonirugende kystfugle som skestørke er uforeneligt med tilstedeværelsen af rovdyr.

Mens forløbet for skestørken i Limfjorden blev katastrofalt, blev ynglesæsonen 2010 en succes på øen Høje Sande nær udløbet af Skjern Å i Ringkøbing Fjord, for denne lokalitet var helt fri for ræve. Det resulterede i, at 43 par skestørke fik et sted mellem 50 og 80 unger på vingerne. Kolonien i Ringkøbing Fjord blev i 2010 den hidtil største for arten i Danmark.

Også på øen Klægbanken i Ringkøbing Fjord rugede et enkelt par skestørke, men det er usikkert, om der kom noget ud af anstrengelserne.

Det var der til gengæld på øen Langli i Ho Bugt i Vadehavet, hvor 13 par skestørke fik mindst 17 unger på vingerne. Også her har der været ræv efter vinterens isdække, men den blev fjernet under en regulering i marts, så øen kunne være fri for rovdyr til fuglenes yngletid. Det viste sig at være en tæve, der var drægtig med seks hvalpe. Hvis de var blevet født og vokset op på Langli, ville foråret have været goldt for en lang række fåtallige fugle i ynglefuglereservatet.

En femte lokalitet i Jylland husede i foråret op imod 15 skestørke, og et par af fuglene havde en adfærd, der tyder på, at en ny ynglelokalitet er på vej for arten i Danmark.

Der er set ekstraordinært mange skestørke i Nordsjælland i 2010, og hvem ved, om Roskilde Fjord en dag kan komme til at huse en koloni.

På DOFbasen blev årets største flokke noteret den 8. august med 83 fugle i Ho Bugt og den 30. juli med 116 individer i Arup Vejle. Skestørken ankom til sine danske lokaliteter den 31. marts og de første dage af april. I modsætning til de seneste mange milde år var der ingen vinterfund af skestørke i 2010. Afrejsen fra Danmark skete primært i løbet af første halvdel af september.

Sangsvane *Cygnus cygnus*

Af artscaretaker Bjarke Laubek

Den danske bestand af sangsvane holdt fast i besætningen af 3 territorier, 1 par i det midtjyske og 2 par i det nordjyske. Arten blev set på en håndfuld lokaliteter gennem hele sommeren, men der foreligger ingen indikationer af yngleforsøg på andre lokaliteter.

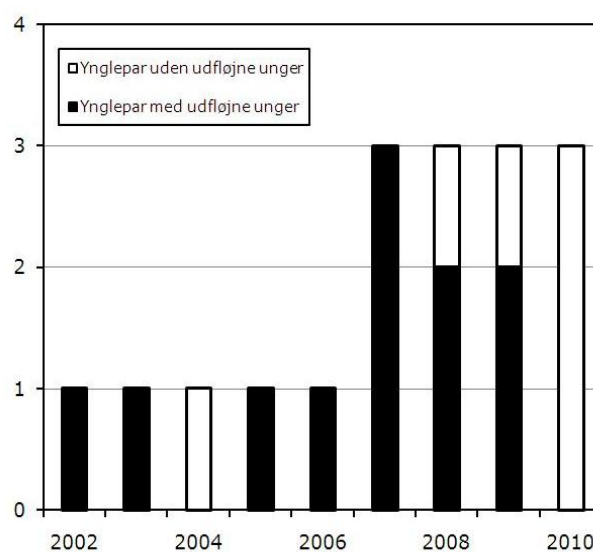

Fig. 3. Bestandsudvikling for sangsvane *Cygnus cygnus* i perioden 2002-2010.

Tabel 3. Regional fordeling af ynglepar af stor skallesluger *Mergus merganser* i 2010.

DOF Lokalfdeling	Mulige	Sandsynlige	Sikre	Pullus/1k	Naturreder	Lokaliteter
Storstrøm	2	2	28	226	9	16
København	1	0	0	0	0	1
Sønderjylland	2	5	3	46	2	4
Østjylland	0	0	1	0	0	1
Nordjylland	0	0	0	0	0	0
Bornholm	0	3	6	50	0	6
Total	5	10	38	322	11	28

2010 blev første år siden 2004, hvor der ikke kom flyvedygtige unger. På alle tre lokaliteter blev fuglene set på territorium og rugede, men ingen af stederne var der succes med rugningen.

Det gamle par i det nordjyske syntes i lighed med 2004 at være udsat for prædation. Det synes overvejende sandsynligt, at mårhund har været årsag til den manglende ynglesucces. Desværre er dette måske en indikation af fremtiden for en lang række ynglende vandfugle i Danmark, hvis mårhunden får etableret sig effektivt i den danske natur.

Den lille, men stabile bestand har siden arten etablerede sig i 2002 produceret 41 udfløjne unger i det nordjyske og 5 i det midtjyske. På den baggrund burde der være ynglemodne fugle klar til at etablere nye ynglepar.

Rødhovedet and *Netta rufina*

Af artscaretaker Brian Lyngsøe Nilsson

I 2010 var der en god dækning af yngleforekomster af rødhovedet and med forekomst af i alt 6 sandsynlige par på 3 lokaliteter.

På Lolland fandtes der par på de faste ynglelokaliteter med 4 par i Maribo Sønderø og 1 par i Hejrede Sø. Der blev dog ikke gjort fund af unger i selve ynglesæsonen eller ungfugle i løbet af sensommeren.

På Sydfyn fandtes et sandsynlig par i Hvidkilde Sø. Både hunnen og hannen ankom til søen den 11. april og sås efterfølgende sammen, hvor de viste interesse for en af de små øer i søen. I maj måned sås kun den enlige han søge føde i søen, hvilket kunne tyde på, at hunnen var redeliggende. Hunnen sås først igen den 1. juni, men uden unger. Lokale ornitologer meldte ikke om nogen forstyrrelser, der kunne have fået hunnen til at opgive ynglesæsonen.

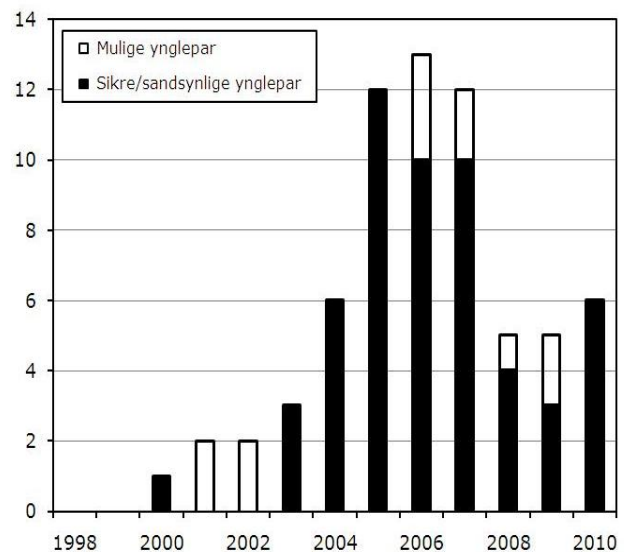

Fig. 4. Bestandsudvikling for rødhovedet and *Netta rufina* i perioden 1998-2010.

Hvad Hvidkilde Sø kan bringe af fremtidig yngleaktivitet, kan kun tiden vise, men observationerne fra sommeren 2010 ser ganske lovende ud.

Stor skallesluger *Mergus merganser*

Af artscaretaker Jan Blichert-Hansen.

I 2010 blev der registreret 48-53 ynglepar af stor skallesluger i Danmark, hvilket er en smule mindre end de seneste par år. Årsagen kan muligvis være, at ikke alle østsjællandske lokaliteter vurderes at være blevet fuldt dækket. Der blev i 2010 således ikke indberettet om større koncentrationer af 1k fugle i Fakse Bugt, som ellers de senere år har været en fin rasteplads i juli og august måned. Om dette skyldes et faldende yngletal i dette område eller manglende observationer kan ikke siges med sikkerhed, og det reelle antal ynglefugle i Sydøstsjælland kan derfor være en smule højere.

I de fleste andre faste yngleområder var der normale yngletal og på Bornholm, og i området omkring Sønderborg blev der endda registret en

stigning. I Sønderborg-området har den lokale gruppe nu fået opsat 40-45 kasser, som alle blev tilset i 2010. Der blev konstateret yngel i ca. 10 af disse kasser, lidt mindre end det var håbet. Det var dog en stigning i antallet af ynglepar i forhold til foregående år. Herudover ynglede to par med sikkerhed på naturlige redepladser i dette område.

Samlet blev der i Danmark i 2010 med sikkerhed konstateret mindst 11 ynglepar på naturlige redepladser.

Rød glente *Milvus milvus*

Der er ikke modtaget nogen opgørelse for rød glente i 2010, og arten er derfor ikke behandlet i denne rapport.

Havørn *Haliaetus albicilla*

Af artscaretaker Erik Ehmsen

Den positive trend for vores havørne fortsætter, og der blev således konstateret 37 par i 2010. Af disse par fik de 24 unger og de sendte i alt 38 unge ørne ud i den danske natur.

Den store fremgang var tydeligst på Fyn, hvor der i 2009 var 2 par, mens 5 par forsøgte sig i 2010.

Af de 37 par forsøgte de 31 med sikkerhed at yngle. Det giver en rigtig dårlig ynglestatisik nemlig kun 1,03 unge pr. par, men et rimeligt snit for de succesfulde par på 1,6 unge pr. par.

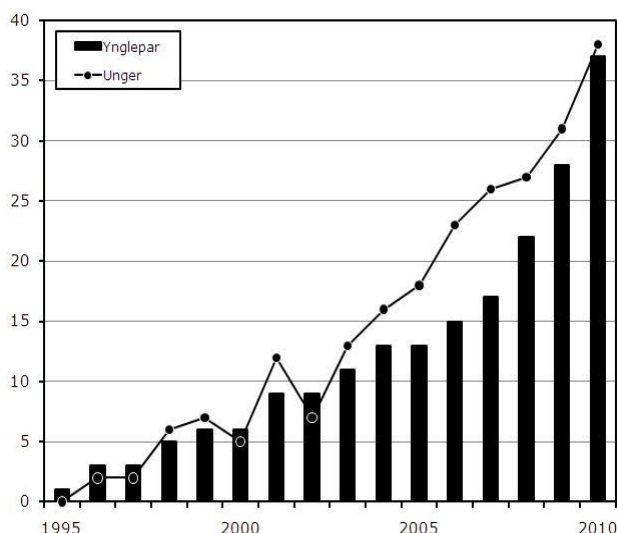

Fig. 5. Bestandsudvikling (søjler) og ungeproduktion (cirkler) for havørn *Haliaetus albicilla* i Danmark i perioden 1995-2010.

Hvis der ikke havde været en forgiftning af parret i Odense Fjord, ville statistikken have været bedre, men her dræbte et ådsel med store mængder gift den ene af de gamle fugle og parrets unge.

Tallene viser med al tydelighed, at alt for mange par i 2010 ikke kom ordentligt i gang med ynglen, men vi har desværre ingen anelse om, hvorfor så mange par opgav. Det bliver spændende at se, om vore nabolande havde forholdsvis ligeså mange par, der opgav ynglen, og om dette i så fald hang sammen med den hårde vinter.

Blå kærhøg *Circus cyaneus*

Af artscaretaker Keld Bakken

Det var ikke i 2010, at vi skulle opleve, at der atter ynglede blå kærhøg i Danmark. Men i modsætning til de to foregående ynglesæsoner opholdt der sig ikke mindre end 5 ”par” i landet, dog var der ikke hanner og hunner på de samme lokaliteter.

Ikke færre end 6 sikre hanner og 5 sikre hunner opholdt sig i Danmark i sommermånederne. Derudover var der 7 observationer af ikke kønsbestemte fugle, så vi skal måske ikke helt opgave håbet om at opleve et ynglepar nok en gang, da nogle af sommerobservationerne af enlige fugle er sket på eller i nærheden af tidligere succesfulde ynglelokaliteter.

Hedehøg *Circus pygargus*

Af artscaretakere Michael Clausen & Lars Maltha Rasmussen

Det samlede antal ynglepar i 2010 var på 18-21 par. I Sydvestjylland ynglede der op til 20 par hedehøge, heraf 17 sandsynlige eller sikre par, mens der uden for Sønderjylland blev registreret ét ynglepar på Borris Hede.

Trods en betydelig og koordineret indsats og en del observationer af hedehøge i det østlige Sønderjylland, fra Tønder mod øst til omkring motorvejen, blev der ikke med sikkerhed konstateret ynglepar her. De observerede fugle øst for Tønder kan dels være par, der har opgivet at yngle, dels par, der har ynglet lige syd for den dansk-tyske grænse. Sammenlagt var der lidt færre ynglepar end de foregående år, og således fortsætter tilbagegangen i den samlede bestand gennem de seneste år.

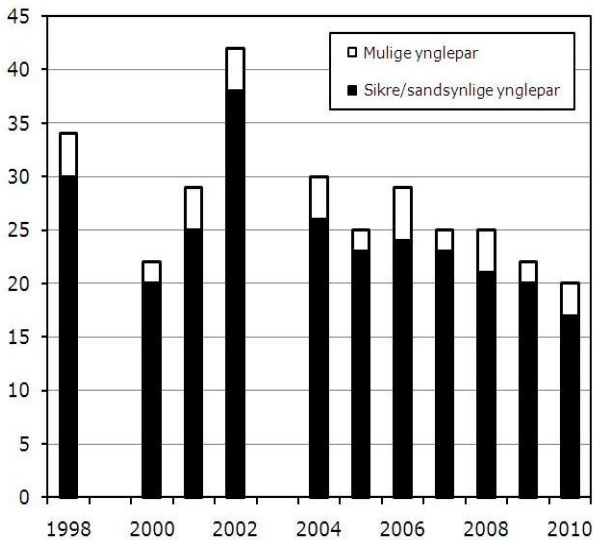

Fig. 6. Bestandsudvikling for hede-høg *Circus pygargus* i Sydvestjylland i perioden 1998-2010. Bemærk at årene 1999 og 2003 ikke er dækket.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

Af artscaretaker Tscherning Clausen

Ligesom i 2009 blev der registreret to ynglepar af kongeørn, og der blev ikke set tegn på pardannelse på nye lokaliteter.

Kongeørneparret i Høstemark Skov i Lille Vildmose fik for 8. år i træk en unge på vingerne. Ved et besøg ved reden den 18. juni kunne det konstateres, at ungen havde forladt reden, og at den sad i nærheden og kaldte. Ved indsamling af rester af byttedyr til videnskabelige undersøgelser den 29. juni og den 21. juli sås og hørtes ungen nær redeområdet. Ungen blev set flyve for første gang over skoven den 7. juli, og den sås herefter ofte alene eller sammen med de gamle ørne over yngleområdet. Det var formentlig sidste års unge, der ved flere lejligheder blev set, og stadig ses, i Lille Vildmose området, oftest i Tofte Skov og ved Tofte Sø.

Yngleparret i Hals Nørreskov nord for Limfjorden havde for fjerde år ynglesucces og fik igen en unge på vingerne. Ørneparret havde i år benyttet samme rede som i 2008. Ved et besøg ved reden den 30. marts lå hunnen fast på reden, og hannen sad i et træ i nærheden. Årets unge, der formentlig var en hun, blev ringmærket den 3. juni, ca. 50 dage gammel. Ved indsamling af rester af byttedyr den 29. juni havde ungen forladt reden og sad nær redetræet. Ungen sås første gang flyve over skoven den 18. juli. Ved indsamling af rester af byttedyr et par dage senere sad ungen nær re-

den, og en af de gamle ørne kredsede over redeområdet.

I et skovområde på Jyske Ås i Vendsyssel blev der jævnligt set en 2K ørn hele året frem til slutningen af sommeren.

Der er nu produceret 19 kongeørneunger i Danmark.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

Af artscaretaker Leif Novrup

Der blev i 2010 registreret ét par ynglende fiskeørne med rede. Parret var dog uden succes, da rugningen ikke blev til noget og hurtigt blev opgivet. Derudover blev der i sommerens løb iagttaget flere fiskeørne på Sjælland og i Jylland på egnede ynglesteder, men konkret ynglebevis i form af reder manglede.

Det eneste ynglepar i 2010 var det sædvanlige par i Nordvestjylland. Hannen ankom den 30. marts, noget senere end de sidste år, mens hunnen ankom den 8. april. Hunnen havde et kraftigt, mørkt brystbånd, og var derfor muligvis en ny fugl. Hannen havde bygget videre på den gamle rede med kraftige grene, og hunnen var på reden fra midten af april, men stod for det meste op. Hun blev dog også set ligge på reden, sidste gang den 1. maj. Hunnen var hele tiden utilfreds og stod nogle gange med hængende vinger, villig til parring, og andre gange kunne hun stå i 20 min og skrigte på hannen. Han kom og landede på reden, men ville ikke parre hende og kom ikke med fisk.

Den 25. april fløj hannen rundt med en tredje fiskeørn omkring redestedet, mens hunnen lå på reden. De så ud til at lege sammen og skreg også til hinanden. Efter 1. maj sås fiskeørnene ikke mere ved reden, men blev dog ind imellem set ved søen. Den 12. juni blev en havørn mobbet af begge fiskeørne samtidig. Helt hen til august sås der ind imellem to fiskeørne ved søen, og ved IBAtællingen den 4. september sås en 1k fiskeørn ved nabosøen, hvilket formodentlig var en trækfugl fra Norge eller Sverige.

Der blev i perioden mellem den 15. juni -15. juli observeret fiskeørne på 58 lokaliteter. Nogle steder blev der set unge fiskeørne i august, som kan have været danske, men nok snarere var norske eller svenske fugle, da der ikke blev gjort redefund.

Tabel 4. Regional fordeling af lokaliteter med fiskeørn *Pandion haliaetus* i sommerperioden 15. juni-15. juli 2010.

DOF lokalafdeling	Lokaliteter
Nordvestjylland	4
Vestjylland	6
Nordjylland	8
Sønderjylland	1
Storstrøm	11
Sydvestjylland	1
Nordsjælland	7
Vestsjælland	4
Fyn	0
Sydøstjylland	4
Østjylland	3
København	6
Bornholm	3
Total	58

Lærkefalk *Falco subbuteo*

Af artscaretaker Iben Hove Sørensen

I 2010 blev der registreret 10-16 par lærkefalke, heraf 6 sikre, 4 sandsynlige og 6 mulige par. Lærkefalken var i 2010 dækket tilfredsstillende nok til at vurdere den samlede danske ynglebestand med rimelig sikkerhed, selvom det forekommer uundgåeligt, at enkelte ynglepar af en så diskret ynglefugl overses.

Med 10-16 ynglepar var 2010 et gennemsnitligt år for lærkefalken, hvis man ser på udviklingen i løbet af de seneste 13 år, som svarer til hele DATSY-/caretakerperioden. Det er dog bekymrende, at antallet af sikre ynglepar endnu en gang er faldet fra 11 par i 2008 til 7 par i 2009 og nu 6 par i 2010. Arten må stadig anses for at være overset som ynglefugl flere steder, da selv erfarne observatører har problemer med at lokalisere yngleparrene. Forhåbentlig kan en øget indsats i 2011 rette op på dette, og caretakergruppens størrelse og geografiske spredning burde give mulighed for en rigtig god dækning i næste sæson.

Af de 6 sikre par blev 3 fundet i Sønderjylland, hvor lærkefalken igen var godt overvåget, mens den anden halvdel af parrene blev fundet på Sjælland. Fire af de sikre par fik unger på vingerne, hvorimod hverken rugning eller fodring af unger blev observeret hos de sidste to. I Sønderjylland kom der i alt to flyvefærdige unger på vingerne fra en enkelt rede, hvorimod der på Sjælland fløj 6-8 unger fra de tre reder. To af disse

forsvandt dog i løbet af det første døgn efter at have forladt reden og blev formodentlig bytte for en anden rovfugl. Fire af de sikre par blev fundet på lokaliteter, som også blev benyttet i 2009, hvorimod de to sidste blev fundet på nye ynglelokaliteter på Sjælland. Det bliver interessant at se, om disse nye territorier også vil blive benyttet til næste år.

Der var sandsynlige par på Falster, Langeland og Bornholm. Der er tilsyneladende ikke observeret juvenile fugle eller andre sikre tegn på yngleaktivitet på nogen af lokaliteterne, men der har i alle tilfælde været observationer af skrigende og rastende/stedfaste fugle i løbet af foråret og sommeren. På Falster og Bornholm er der tale om tidligere anvendte ynglelokaliteter, og området på Langeland ligger heller ikke fjernt fra tidligere ynglepladser.

Seks mulige par blev indrapporteret: to fra Sønderjylland, et fra Nordjylland, et fra Nordsjælland, et fra Sydøstsjælland og et fra Bornholm. Alle parrene kunne med flere observationer og/eller kendskab til tidligere yngleforekomster på lokaliteterne have været kategoriseret som sandsynlige par, da der i alle tilfælde har været gode tegn på yngleaktivitet. I de tilfælde, hvor observationerne peger mest i retning af et sandsynligt ynglepar, har lokale observatører dog fastholdt, at der umuligt eller kun med meget lille sandsynlighed har været tale om ynglepar.

Igen i 2010 blev der tastet over 1000 observationer af lærkefalke ind i DOFbasen. Årets første lærkefalk blev set på Bornholm allerede den

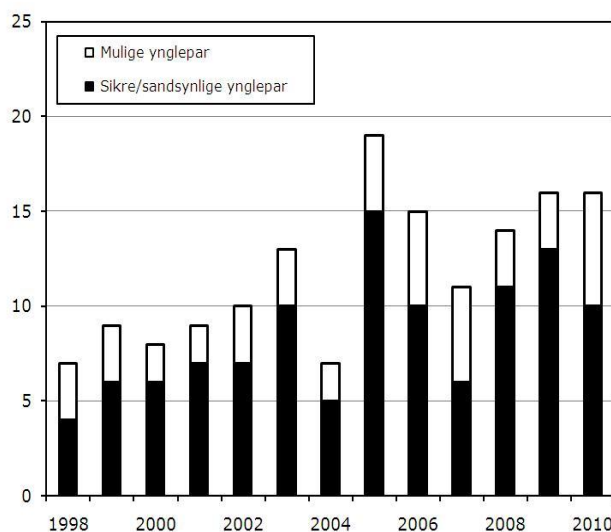

Fig. 7. Bestandudvikling for lærkefalk *Falco subbuteo* i perioden 1998-2010.

6. april, og kun fire dage senere blev endnu et individ set rastende på Nordsjælland. Generelt ankom fuglene dog forholdsvis sent, og forårstrækket foregik primært over den østlige del af landet. I flere tilfælde blev lærkefalkene først set på ynglepladserne sidst i maj. Efterårstrækket er i skrivende stund stadig i gang, men de danske ynglefugle har tilsyneladende alle forladt ynglepladserne omkring midten af september.

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Af artscaretaker Niels Peter Andreasen

Der blev i 2010 for første gang siden vandrefalkens genindvandring registreret 4 sikre ynglepar. De 3 af parrene fik tilsammen 10 unger, hvoraf de 7 blev observeret som sikkert udfløjne. Parret på Stevns Klint fik 4 unger (1 han, 3 hunner), på Møns Klint udklækkedes 3 unger (1 han, 2 hun), og parret på Bornholm fik 3 unger (3 hunner), hvoraf 1 udfløj og 2 omkom. Endelig fik det nye par på Mønbroen 3 æg, men ingen unger. Alle 10 unger blev ringmærket med en metalring på højre fod (Zool. Museum, national identifikation) og en rød farvering med hvide bogstaver/tal på venstre fod (individuel identifikation).

På Stevns tydede det i marts på, at yngleparret havde valgt det tidligere ynglested ved Barmhertigheden, men parret valgte til slut lokaliteten ved Mandehoved, som også blev brugt i 2009. Som på Møn blev rugeperioden påbegyndt ca. 1 uge senere end de forrige sæsoner, og i maj blev 3 unger observeret på redehylden. Ringmærkning af ungerne fandt sted i fint vejr den 23. maj og forløb uden vanskeligheder. De unge falke var flyveklare i midten af juni og forlod yngleområdet.

Ligesom i 2009 var der problemer med fuglefotografer, der lagde sig for tæt på redestedet. Dog var der megen uklarhed om, hvor det var forsvarligt at opholde sig, og der bør tilsyneladende foretages afspærring og yderligere skiltning på stedet fremover.

Yngleparret på Møns Klint opholdt sig igen hele vinteren jævnlige i klinteområdet, men ved rugeperiodens start viste det sig, at den nu 10 år gamle han, Rød A3, fra Kullaberg i Skåne, var skiftet ud med en yngre han uden ringe. Rød A3 blev dog observeret flere gange i starten af yngleperioden uden konflikter med yngleparret. Rugning blev påbegyndt omkring 1. april og startede dermed ca. 1 uge senere end de forrige sæsoner. Redestedet var den tidligere anvendte hule på

Maglevandspynten på Storeklint. Foruden den gamle ynglehan blev der observeret en ungfugl fra sidste sæson med danske ringe samt en anden adult han. De to sidstnævnte blev begge jaget ud af territoriet. Også senere blev der iagttaget en eller flere fremmede hunner i området. Den 23. april overværedes en usædvanlig jagt over havet: Hunfalken dykkede efter en flok alliker et par gange og fik en af allikerne skilt ud, strøg i en bue op nedefra og greb alliken i brystet. På vej ind mod klinten baskede alliken fortsat med vingerne under den flyvende hunfalk, og det lignede et dobbeltdækkerfly med retning ind mod mig. På ædepladsen afsluttede hunnen allikens forsvar med et skarpt bid i halshvirvlen, plukkede fjerene bort og åd.

Der var tegn på klækning omkring den 1. maj, hvor hunnen bragte bytte ind i redehulen. En usædvanlig observation fandt sted den 10. maj, da hanfalken kom med bytte fra syd. Foran klinten blev han forfulgt af en lærkefalk, som havde vist sig nogle gange i løbet af formiddagen. Lærkefalken dykkede ned og greb fat i vandrefalkens bytte, så begge falke flagrede i en klump helt ned på skråningen foran klinten. Lærkefalken slap så endelig, og hanfalken fløj med byttet op i redehullet for at fodre. Ringmærkning af ungerne fandt sted den 23. maj. Lokaliteten bag redestedet er vanskelig og stejl, men undersøgelser og mærkning forløb i øvrigt planmæssigt. Ungfuglene fløj ud den 16., 18. og 21. juni og spredte sig derefter hurtigt til andre dele af klinten.

Ynglesæsonen ved Slotslyngen på Bornholm begyndte ligesom de forrige sæsoner senere end hos parrene på Stevns og Møn. Redestedet var dette år delvis skjult af bevoksning på klippehylden. En gruppe caretakere havde en speciel oplevelse fra en båd tur i området, hvor de studerede sildemåger. Et af sølvmågeparrene yngede tæt på vandrefalkene, og på et tidspunkt fløj en af forældremågerne efter hanfalken. Da den anden forældremåge gik et stykke væk for at følge episoden, så hunfalken sit snit til at flyve op og gribe en mågeunge og flyve væk med den.

Der blev udklækket 3 unger, og ringmærkning fandt sted den 8. juni. Den 23. juni blev to af de unge falke observeret liggende livløse på redestedet omkring 30 dage gamle, men der var ikke nogen ydre påviselig dødsårsag som f.eks. usædvanligt dårligt vejr eller åbenlys forstyrrelse. De døde fugle blev sendt til undersøgelse på Veteri-

nærinstituttet i Århus, men bortkom, og dødsårsagen blev derfor aldrig klarlagt.

Et falkepar blev observeret omkring den opsatte falkekasse på Mønbroen fra januar til april med territoriehævdelse, bytteoverlevering og parring. Den 16. april forsvandt hunfalken, og en ny 1-årig hun blev herefter observeret sammen med hannen i en kortere periode. I slutningen af april dannede en ny voksen hun par med hannen. Hun bar en rød ring på venstre fod og gråfarvet ring eller metalring på højre fod, men oprindelsesstedet er endnu ikke fastslået. Selv om der ikke blev iagttaget parring eller parringsflugt hos det nyetablerede par, lignede det fra midten af maj et normalt og stabilt rugemønster med hannen, der bragte bytte til hunnen og afløste hende i redekassen. I juni forlod parret de 3 æg i kassen uden påviselig årsag og blev ikke længere set på lokaliteten. Desværre blev æggene ikke hentet ind til undersøgelse, men en mulig forklaring på det mislykkede resultat kan være, at den nye hun har overtaget ægkullet fra den første hun, og at de er blevet golde i perioden med manglende rugning.

Som de foregående sæsoner var der et stigende antal observationer af vandrefalke på egnede lokaliteter gennem hele forårssæsonen, og en væsentlig forøgelse af den danske vandrefalkepopulation vil kunne forventes, når arten begynder at benytte redesteder på bygninger og i opsatte kasser. Et muligt ynglefund på en lokalitet tilbage i 2005 og 2009 bliver i øjeblikket undersøgt, men denne eventuelle ynglefremkomst vil først blive publiceret, når der er skaffet yderligere dokumentation. Andre mulige ynglepår i Vadehavet eller på lokaliteter, hvor der er observeret stedfaste han- og hunfalke i foråret, har fortsat ikke kunnet dokumenteres.

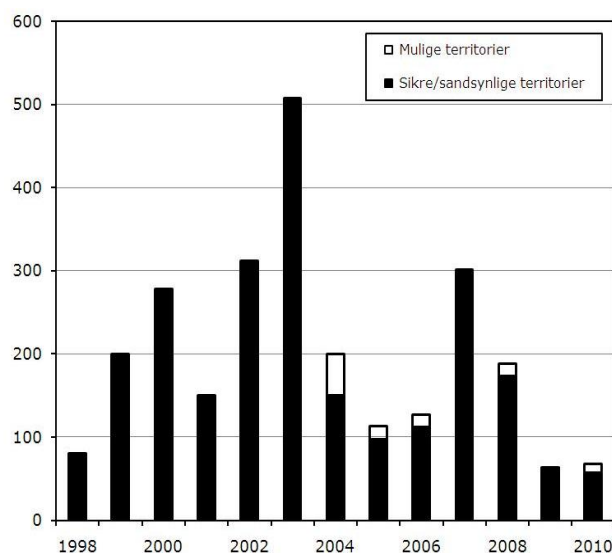
Engsnarre *Crex crex*

Af artscaretaker Mark Pedersen

Der blev i 2010 registreret mellem 57–68 syngende/territoriehævdende engsnarrer på 52 lokaliteter. Antalsmæssigt er dette på samme niveau som i 2009, hvor 61 – 64 fugle blev iagttaget syngende.

Årets første engsnarre hørtes den 14. maj på Fyn, hvilket er eneste observation fra denne landsdel.

Det var Nordjylland – med 16–20 syngende hanner – der kunne fremvise det største antal territoriehævdende fugle. I området ved Bolle – Try

Figur 8. Bestandsudvikling for engsnarre *Crex crex* i perioden 1998-2010.

Enge blev der 15. juni hørt 5 syngende fugle, hvilket var den højeste enkeltobservation i denne landsdel. I Store Vildmose var maksimum antallet 3 territoriehævdende fugle.

På Bornholm blev der registreret mellem 11–13 forskellige syngende fugle. Her blev der gjort en meget sen iagttagelse, idet der på Ertholmene blev set en rastende fugl den 29. september.

I det sydlige Sjælland – Storstrøms-området – blev der registeret 8 territoriehævdende fugle.

Tabel 5. Regional fordeling af ynglepår for engsnarre *Crex crex* i 2010.

DOF lokalafdelinger	Ynglepår	Lokaliteter
København	2 – 6	5
Nordsjælland	2	1
Vestsjælland	4	3
Storstrøm	8	7
Bornholm	11 – 13	12
Fyn	1	1
Sønderjylland	6	5
Sydvestjylland	0	0
Sydstjylland	1	1
Vestjylland	1	1
Østjylland	5 – 6	4
Nordvestjylland	0	0
Nordjylland	16 – 20	12
Total	57 – 68	52

I Holmegård Mose blev der hørt en syngende fugl i perioden 27. maj til 3. august. Ved enkelte besøg i området blev fuglen ikke hørt, og dette kunne indikere, at det måske har været en ynglende fugl, idet engsnarren ophører med sin sang kort tid efter, den har fundet en mage. Fuglen blev igen hørt syngende ultimo juli og primo august.

I Sønderjylland blev der observeret 6 syngende fugle på 5 lokaliteter. I Østjylland blev 5 – 6 fugle registreret syngende på 4 lokaliteter.

I det indtastede materiale i DOF basen er der en klar tendens til, at observatørerne kun følger eventuelt territoriehævdende fugle over en enkelt nat eller to – dog er der enkelte undtagelser. Dette gør, at man ikke får nogen fornemmelse af, om engsnarren yngler i et område. Derfor skal eventuelle natlyttere hermed opfordres til at følge en syngende engsnarre over et længere tidsinterval samt til at indtaste 0, hvis arten ikke registreres.

I Holland var der også tale om et dårligt år for engsnarren, idet der kun blev registreret ca. 60 forskellige territoriehævdende fugle (Kees Koffijberg, pers. medd.).

Trane *Grus grus*

Af artscaretaker *Palle A. F. Rasmussen*

Med en landsbestand på minimum 114-127 registrerede par fordelt på 90 lokaliteter i 2010 fortsætter arten sin fremgang herhjemme. Bestanden har imidlertid nok været lidt større, idet der i år desværre mangler oplysninger fra flere

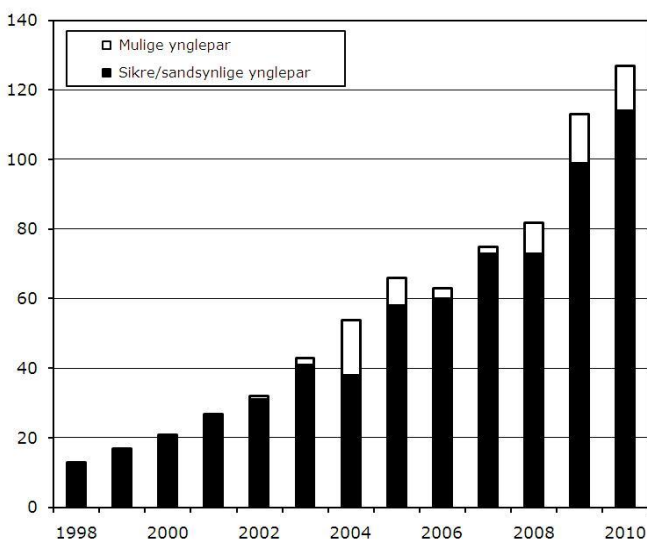

Fig. 9. Bestandsudvikling for trane *Grus grus* i perioden 1998-2010.

tidligere besatte lokaliteter i Nordjylland. Den reelle bestand i 2010 skønnes derfor forsigtigt til ca. 120 par.

I Nordjylland blev der registreret 53-57 par fordelt på 33 lokaliteter. Imidlertid manglede der i år oplysninger fra flere tidligere besatte lokaliteter; blandt andet er der ingen oplysninger om yngleforekomst fra Store Vildmose, hvor der i 2009 blev fundet 4-5 par. Det skønnes derfor, at bestanden i Nordjylland i 2010 formentlig har været på samme niveau som i 2009 (58-69 par fordelt på 42 lokaliteter). Fordelingen af de registrerede par i 2010 var 19-20 par i Vendsyssel, 1-2 par i Himmerland, 6 par i Hanherred, 23-24 par i Thy og 4-5 par på Læsø. Det mulige par fra Himmerland blev registreret i Rold Skov-området, hvor arten ikke tidligere er fundet ynglende. Ud over dette mulige par blev der i 2010 ikke registreret yngleforekomst på nye lokaliteter i Nordjylland. Ynglesuccesen kendes kun med sikkerhed for 10 af de nordjyske par, og de fik i alt 17 unger på vingerne. Flere af de øvrige par fik også klækket unger, men det er ukendt om ungerne fra disse par blev flyvefærdige. Fra Thy er det f.eks. kun oplyst, at ud af de 23-24 par fik 10 par klækket i alt 14 unger.

På Djursland blev der igen registreret 3 sikre par fordelt på 2 kendte lokaliteter. Ynglesuccesen kendes kun for to af parrene, og de fik henholdsvis 1 og 2 unger på vingerne. Desuden blev der på Djursland set par i yngletiden på yderligere to lokaliteter. På baggrund af oplysninger om forekomstperiode og adfærd skønnes det imidlertid her, at det har drejet sig om ikke-ynglende par.

I Midt- og Sydøstjylland blev der i 2010 ved en grundig undersøgelse fundet 10-14 par fordelt på 14 lokaliteter (Sten Nilsen pers. medd.). Det ene par blev overraskende registreret på en lokalitet tæt på den jyske østkyst i Kolding Kommune. Parret blev set med to unger i maj og juni, men begge unger gik tabt, inden de blev flyvefærdige. De øvrige 9-13 par blev alle registreret vest for israndslinjen. Ynglesuccesen for disse par var ret god, idet 6 par fik i alt 9 unger på vingerne. De 10-14 par kan sammenlignes med kun 5-7 kendte par i dette område i 2008-2009. Imidlertid er der i forbindelse med ovennævnte undersøgelse og årets afrapportering fremkommet oplysninger, som viser, at flere af de 14 lokaliteter har huset ynglende trane i hvert fald siden 2007. Det betyder, at bestandsopgørelserne for 2007-2009 skal justeres,

hvilket imidlertid ikke er muligt i nærværende rapport.

Fra Vest- og Sydvestjylland var der oplysninger om 8-9 par fordelt på 8 lokaliteter mellem Klosterhede Plantage i nord og Ribe i syd, hvoraf de 5 var nye sikre ynglelokaliteter. Ynglesuccesen er kendt for 3 af parrene; heraf fik 1 par 2 unger på vingerne, mens de øvrige 2 par ikke fik flyvefærdige unger. Alle ovennævnte 8-9 par blev registreret på lokaliteter i indlandet, og der er endnu ikke fundet ynglende trane ved f.eks. de vestjyske fjorde eller ved de kystnære hedemoser og plantager.

I Sønderjylland blev der endnu en gang registreret bestandsfremgang, idet bestanden for 2010 blev opgjort til 13-14 par fordelt på 9 lokaliteter. Som sidste år var ynglesuccesen ringe, idet kun 4 par fik i alt 6 unger på vingerne. Ud over de 13-14 registrerede par blev der set oversomrende ikke-ynglende par på flere lokaliteter. Blandt andet på den baggrund vurderer den sønderjyske tranegruppe, at der stadig er vækstpotentiale for bestanden i Sønderjylland.

På Langeland blev der i 2010 noget overraskende fundet et sikkert par, hvilket er det første kendte ynglefund i nyere tid fra region Fyn. Som et kuriosum kan nævnes, at parret ynglede på en lokalitet ved Tranekær på den nordlige del af øen. Parret fik klækket en enkelt unge, som dog gik tabt i starten af juni.

Fra Lolland og Falster var der i 2010 ingen sikre eller sandsynlige ynglefund. Ved Bøtø Nor på Falster sås dog regelmæssigt et par gennem hele ynglesæsonen, og en af magerne optrådte ved en enkelt lejlighed i maj territoriehævdende. Forekomsten regnes derfor her som et muligt ynglefund.

På Sjælland blev der kun registreret et sikkert par i 2010. Det blev, som de seneste tre år, fundet i Holmegårds Mose på Sydsjælland. Parret fik i år 2 unger på vingerne. Desuden blev der fundet et muligt par i Grib Skov. Parret blev desværre først opdaget primo maj og havde her allerede opgivet et eventuelt yngleforsøg. Parret optrådte dog ret territoriale gennem maj og juni, og forekomsten regnes derfor her som et muligt par.

Fra Bornholm er det oplyst, at bestanden i 2010 var på minimum 25-26 par fordelt på ca. 20 lokaliteter. Det kan sammenlignes med en skønnet bestand på 18-20 par i 2009 og en registreret bestand på 17-20 par i 2008. Der er således i år tale om en betydelig fremgang i forhold til de to

seneste år. Ydermere giver lokale fuglekiggere udtryk for, at potentialet for ynglende trane endnu ikke er udnyttet fuldt ud på øen. Som sidste år er det oplyst, at ynglesuccesen på øen var meget ringe, og formentlig er kun 5-6 unger blevet flyvefærdige i år. Det kan sammenlignes med, at de 17 par i 2008 fik i alt 18 unger på vingerne.

Som det fremgår af ovenstående, var 2010 et særdeles spændende ynglear for trane herhjemme. Især er udviklingen i Jylland interessant, idet ynglebestandene i Sønderjylland og Nordjylland indtil for få år siden var isoleret fra hinanden. Bestandsfremgangen de seneste år i Sønderjylland sammenholdt med adskillige nye ynglefund i 2010 og nye oplysninger fra Sydvest-, Vest- og Midtjylland viser imidlertid, at der nu yngler trane i et mere eller mindre sammenhængende bælte fra grænsen i syd til Skagens Gren i nord. På baggrund af de seneste års erfaring med arten vurderes det desuden, at der i Jylland de kommende år vil blive fundet endnu flere nye ynglelokaliteter. Set i lyset af bestandsudviklingen i Jylland og på Bornholm samt ynglefundet fra Langeland i år kan det derimod undre, at bestandsfremgangen ikke for alvor er slået igennem på Sjælland, Lolland-Falster og Møn.

Hvidbrystet præstekrave *Charadrius alexandrinus* *Af artscaretaker Ole Thorup*

Hvidbrystet præstekrave ynglede i 2010 kun i Vadehavet. De fleste par fandtes på sandstranden og ude i de lave klitter på Fanø og Rømø, mens en anden vigtig yngleplads var de kortgræssede enge lige inden for klitdiget på Rømø Sønderland. De 52 par, der blev optalt i 2010, var noget over de 39 par fra 2009, men noget lavere end antallet af ynglepar i 2007 og 2008, hvor der også blev foretaget en grundig optælling af arten.

På to grundige gennemgange efter ynglefugle på Fanø i starten af juni fandtes fem par på nordvestkysten. På Grønningen var der to par, en han med tre små unger og en hun, der gik nervøst rundt i nærheden af sin rede, mens der på Søren Jessens Sand var tre par, et par og to hanner, der alle var yngleurologiske. Sydøst for Fanø sås der gennem en stor del af yngletiden et par på øen Vest Keldsand. 6 par er over gennemsnittet for Fanø de seneste år. Tidligere, fra 1969 til 2001, ynglede der normalt mellem 15 og 23 par, men siden 2001 er antallet faldet markant.

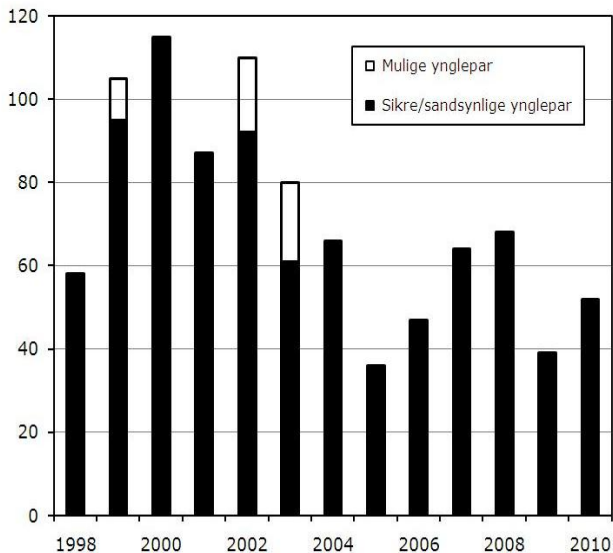

Fig 10. Bestandsudvikling for hvidbrystet præstekrave *Charadrius alexandrinus* i perioden 1998-2010.

Der fandtes 45 ynglepar på Rømø i 2010 mod 35 par i 2009 og 60 par i 2008. På to grundige gennemgange fandtes 37 par ude på strandene, og det er næsten dobbelt så mange som i 2009.

På strandene syd for Lakolk yngler de hvidbrystede præstekraver spredt over et stort areal med klitvegetation under opvækst, og det er meget tidskrævende at gå området grundigt igennem. 2010 var det fjerde år i træk, hvor dette område blev grundigt undersøgt. Her fandtes 21 par, det samme antal som i 2008, mens der kun fandtes 11 par i 2009.

Efter at årets optællinger var afsluttet, blev større dele af stranden oversvømmet i forbindelse med dårligt vejr den 12.-13. juni. Mange æg og unger er sikkert gået tabt, men ikke alle, da der også blev set hvidbrystede præstekraver med dunnger i slutningen af juni og starten af juli.

Den 13. juni blev der gjort et bemærkelsesværdigt fund af et ynglepar i en nyspiret majsmark i Margrethekog, men det blev ikke undersøgt, om fuglene havde ynglesucces.

Farveringe får ikke fuglene til at se kønnere ud, men de er en fantastisk kilde til at forstå fuglernes liv og give den viden der skal til, for at beskytte dem bedre. I 2009 og 2010 fandt optælleren på stranden på det sydlige Rømø en ynglende farvemærket hvidbrystet præstekrave, der var mærket som unge i provinsen Zeeland i det sydvestlige Holland. Også på Rømø Sønderland ynglende der i 1996 og 1998 en farvemærket hun. Den var mærket som ynglefugl ved Falsterbo i 1985 mindst to

år gammel. Her ynglende den, til den midt i ynglesæsonen 1993 flyttede til det tyske vadehav, hvor den ynglende i 1993-1994, hvorefter den altså igen skiftede yngleplads. Dette fund er med til at indikere, at hvidbrystet præstekrave er en art, der ikke er særlig stedtro, men med sin nomadeagtige levevis er i stand til at udnytte yngleområder inden for et større geografisk område, der er gode i et givent år.

Hjejle *Pluvialis apricaria*

Afartscaretaker Egon Østergaard

Skov- og Naturstyrelsen i Thy foretog i 2010 ikke systematiske optællinger af hjejlen, men der blev alligevel gjort et par interessante iagttagelser fra henholdsvis Agger Tange og Sønder Vorupør.

I Sønder Vorupør blev der iagttaget en stedfast og urolig fugl i yngletiden med en adfærd, der tyder på yngleaktivitet. Der blev ikke set unger, men fundet må betegnes som et sandsynligt ynglepar. Iagttagelsen fra Agger Tange kunne ikke dokumenteres nærmere, men der har også tidligere - og næsten årligt - været tilsvarende iagttagelser fra kystnære lokaliteter med hedenatur.

Engryle *Calidris alpina schinzii*

Afartscaretaker Hans Christophersen

Engryle er en underart i krise i hele sit udbredelsesområde; dog ser tilbagegangen ud til at være midlertidigt standset fra 2009 til 2010 i Finland, Estland, på Øland og i Danmark (pers. komm. Ole Thorup). Bestanden i Danmark i 2010 blev således opgjort til 145-153 par, dog med det forbehold, at Læsø, der i 2009 husede 21 par, ikke blev optalt, og tallet fra 2009 er derfor genbrugt.

Det var primært ret stabile bestande på nogle få lokaliteter, der bidrog til totalen. Størst var bestanden i Vejlerne med 60 par, hvor der i 2009 kun var 55. Øvrige lokaliteter, der indeholdt mindst 10 par, var Tipperne med 22 par, Værnengene med 11 par og Agger Tange med 13 par. Den regionale fordeling var således, at der i Nordjylland fandtes 23-25 par, Nordvestjylland 79-80 par, Vestjylland 36-39 par, Sønderjylland 6-7 og Sjælland 1-2 par.

Brushane *Philomachus pugnax*

Afartscaretaker Iben Hove Sørensen

Den danske ynglebestand af brushane er faldet drastisk i løbet af de seneste 40 år og har

Tabel 6. Lokalteter med ynglepar af brushane *Philomachus pugnax* i 2009 og 2010.

Lokalitet	2009	2010
Rømø Nørreland	1	1
Gl. Hviding Engsø	0	1
Ribe Holme	0	1
Mandø Koge	1	2
Tipperne	35	32
Værnengene	2	0
Agger Tange	1	1
Bygholm Vejle	7	5
Saltholm	4	6
Læsø	1	?
Total	52	49

efterhånden nået et lavpunkt, hvorfor der er god grund til bekymring for artens fremtid som dansk ynglefugl. Der blev således indrapporteret 49 ynglefund i 2010, hvilket var en tilbagegang i forhold til 2009, hvor der blev indrapporteret 52 ynglehunner. Ynglende brushøns blev fundet på 8 lokaliteter i 2010, hvoraf de 6 lokaliteter også husede ynglende brushøns i 2009. De to nye lokaliteter, Ribe Holme og Gl. Hviding Engsø, havde hver kun en enkelt hun. I forhold til 2009 forsvandt brushanen tilsyneladende fra Værnengene, hvor der var 2 ynglefund i 2009. Især bestandsstørrelsen på de enkelte lokaliteter er foruroligende, da halvdelen af lokaliteterne i 2010 kun havde en enkelt ynglehun. Tipperne havde som den eneste lokalitet over 10 ynglehunner i 2010 og husede dermed over 65 % af den samlede ynglebestand.

Der blev tastet over 3300 observationer af brushane ind i DOFbasen i 2010, hvoraf langt den største del naturligvis udgjordes af fugle på træk. Eftersom enkelte lokaliteter havde overvintrende brushaner, blev de første fugle allerede set på årets første dag, mens de første forårsfugle blev set omkring midten af marts. Ved månedsskiftet marts/april optrådte de første større flokke af trækfugle, og den 2. maj blev årets største flok på 312 individer set ved Lønnerup Fjord i Nordvestjylland.

Fugle ses stadig i landet i skrivende stund (primo november), og det er ikke usandsynligt, at enkelte vil overvintre igen i år.

 Tabel 7. Lokalteter med ynglepar af stor kobbersnepe *Limosa limosa* i 2010.

Lokalitet	Ynglepar
Nyord	1
Vest Stadil Fjord	0
Harboøre Tange	6-8
Varde Ådal	0
Læsø syd	0
Aflandshage-Kofoeds Enge	0
Vestamager	0
Bygholm Vejle	94
Margrethekog	26
Tøndermarskens ydre koge	83
Vesløs & Arup Vejler	12
Østerild Fjord	0
Tipperne	67
Halk Nor & Bankel Sø	0
Rømø Nørreland	11-13
Rømø Sønderland	1
Omø	0
Nørholm Enge	0
Ulvedybet	0
Bøvling Fjord & Holmen	7-8
Saltholm	18-26
Agger Tange	47
Vår Holm	0
Ribemarsken & Vilslev Enge	6
Jedsted Forland	0
Mandø	76
Ballummarsken	14-16
Juvre & Toftum Enge	15-20
Store Egholm	1
Birkholm	1
Monnet	0-1
Borreby Mose	3-5
Lejsø	3-5
Værnengene	7
Kobæk Sø	2-3
Klægbanken	1
Total	485-522

Stor kobbersnepe *Limosa limosa*

Af artscaretaker Michael Clausen

Stor Kobbersnepe er nu en globalt rødlistet art. Ved en sammentælling af indsendte informationer blev yngleresultatet for 2010 opgjort til 485-522 par, og dermed lå 2010 en smule under 2009, hvor der blev registreret ca. 535 par. Da der er forskellige metoder til at lave optællinger af bestanden, er det ikke uden problemer at tolke, hvor meget arten går tilbage.

De største ynglebestande var at finde langs den jyske vestkyst, typisk på strandenge, hvor der græsses, heriblandt Vejlerne med 106 par, Agger Tange med 47 par, Tipperne med 67 par, Mandø med 76 par, Rønmø med 40-47 par, Ballummarsken med 13-18 par og Tøndermarskens ydre koge med 83 par. Ud over disse lokaliteter yngede arten på en række lokaliteter, hvor bestandene var væsentlig mindre. Antallet af ynglelokaliteter var næsten det samme som i 2009, og glædeligt er det, at arten nu har bidt sig fast i det vestsjællandske med 6-10 par ved Kobæk Sø og Borreby Mose. Her sås der ligeledes juvenile fugle. På Sjælland var den vigtigste ynglelokalitet Saltholm med 18-26 par. Af nye lokaliteter, hvor stor kobbersnepe yngede i 2010, skal nævnes Klægbanken i Ringkøbing Fjord, hvor et par udviste yngleadfærd.

Storspove *Numenius arquata*

Af artscaretaker John Frikke

I 2010 blev der ikke foretaget systematiske optællinger af storspove, og det var derfor ikke muligt at angive landsbestanden.

Svaleklire *Tringa ochropus*

Af artscaretaker Erik Groth-Andersen

2010 var et godt år for svalekliren med i alt 38-47 par. Fra dens kerneområde i Grib Skov blev der rapporteret 28-30 ynglepar, hvor der til sammenligning i 2009 kun var 11-16 par. Det store antal tilskrives, at der var meget vand i skoven, så fuglene havde lettere ved at finde deres foretrukne føde, som er snegle og insekter. På Bornholm blev der meldt om 3 ynglepar, hvor der i 2009 ikke blev fundet ynglende fugle. I Københavnsområdet blev der fundet 3 ynglepar, og Storstrømsområdet kom på kortet med et muligt ynglefund i Hesede Skov.

Tabel 8. Regional fordeling af ynglepar for svaleklire *Tringa ochropus* i 2010.

DOF afd. og lokalitet	YP min.	YP max.
København		
Frederiksdal	1	1
Ravnsholte Skov	1	1
Sønderskov (Allerød)	0	1
Bornholm		
Ølene	1	1
Paradisbakker	0	1
Hundsemyre	1	1
Nordsjælland		
Grib Skov	28	30
Nyrup Hegn	1	1
Store Dyrehave	5	7
Gammel Grønholt Vang	0	1
Storstrøm		
Hesede Skov	0	1
Sønderjylland		
Sølager Sø	0	1
Total	38	47

I Jylland blev der kun indrapporteret et enkelt ynglefund fra Sølager Sø i Sønderjylland og selvom ynglepar blev eftersøgt i resten af Jylland, blev ingen fundet.

Det er fortsat vigtigt, at der gøres en indsats for at stabilisere og forbedre forholdene for arten, f.eks. er det vigtigt, at ældre granskov bevares, for det er her at arten fortrinsvis bygger sine reder. Desuden er tildækning af dræn i skovene med til at skabe flere sjapvandsområder, hvor arten kan fouragere.

Tinksmed *Tringa glareola*

Af artscaretaker Egon Østergaard

I 2010 blev der ikke foretaget systematiske optællinger af tinksmed i Thy af Skov- og Naturstyrelsen, og det var derfor ikke muligt at angive landsbestanden.

Uden for Thy blev der registreret 1-3 par på Borris Hede efter en meget grundig optælling i området. Der blev ikke rapporteret om øvrige ynglefund fra Sydvestjylland, men dette skyldtes sandsynligvis manglende optællinger, bl.a. i Oksbøl-området, hvor der i 2009 blev fundet 6-8 par.

Stenvender *Arenaria interpres*

Af artscaretaker *Palle A. F. Rasmussen*

Bestanden af stenvender på Læsø blev ikke optalt i 2010, og det var derfor ikke muligt at opgøre den danske bestand. De eneste yngleplysninger fra 2010 var således fra Saltholm, hvor et varslende par sås i tilknytning til en havternekoloni medio og ultimo maj ved Gammelværk. Under et besøg medio juni sås to fugle i samme område, men de varslende ikke, hvilket kunne antyde, at et eventuelt yngleforsøg havde slået fejl. På Saltholm sås desuden ultimo maj en tilsyneladende yngleurolog (trykkende) hun på Langeklap, men desværre foreligger der ikke yderligere oplysninger fra denne lokalitet. Forekomsterne på Saltholm regnes her for henholdsvis et sandsynligt par og et muligt par.

I DOFbasen blev der for 2010 desuden indtastet et ynglefund fra Mågeøerne ved det nordlige Fyn. Det drejede sig om en varslende fugl, som blev registreret så tidligt som primo maj. Ved senere besøg på lokaliteten blev der dog ikke registreret tegn på yngleforekomst af stenvender, og forekomsten kan derfor ikke her godtages som et ynglefund.

Sorthovedet måge *Larus melanocephalus*

Af artscaretaker *Lars Hansen*

Den danske ynglebestand i 2010 kunne opgøres til 10-15 par fordelt på 11 lokaliteter. Der var kun ynglesucces på 2-3 lokaliteter, og samlet blev kun 3-5 unger flyvefærdige. Yngleparrene var fordelt med 7 par i det sydlige Jylland, 5 par på Fyn og 2-3 par på det nordlige Sjælland.

I det vestjyske var der 4 par, fordelt på 2 par i Sneum Engsø og 3 par på Langli. Parrene på Langli fik ikke unger, og det er usikkert, om der var ynglesucces i Sneum Engsø. I det østjyske ynglede et par på Hjarnø og havde muligvis succes. Derimod blev yngleforsøg i Haderslev Dam og Slivsø begge opgivet.

På Fyn ynglede der 2 par på Fiskeholm og 2 par på hhv. Føns Vang og Siø. Ingen af parrene havde succes og forlod ynglepladsen tidligt. På Fyn blev der desuden set et par i grusgravssøerne ved Birkum syd for Odense, men det er uvist, om parret har forsøgt at yngle.

På Sjælland ynglede 2 par i hhv. Roskilde Fjord og i Utterslev Mose. Begge par havde ynglesucces og fik hhv. 1 og 2 unger på vingerne. I Holmesø var der en fast fugl samt nogle mere løse,

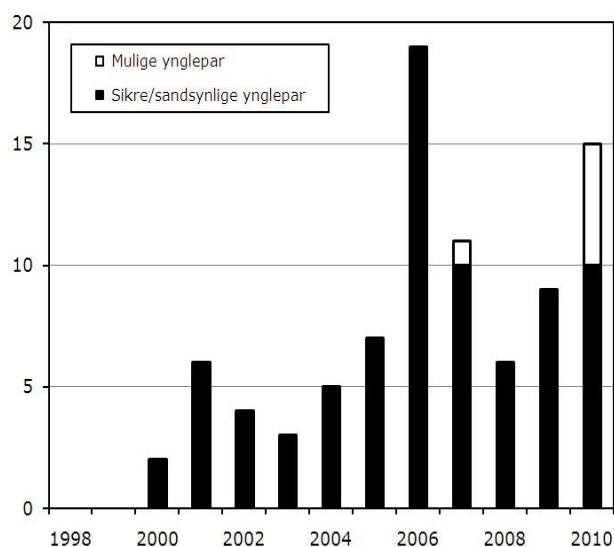

Fig. 11. Bestandsudvikling for sorthovedet måge *Larus melanocephalus* i perioden 1998-2010.

hvoraf én forsøgte at danne par med en stormmåge. I Albertslund forsøgte en 3k-fugl ligeledes at danne par med en stormmåge.

Bestanden af sorthovedet måge i Danmark synes at ligge ret stabilt på godt 10 par, men ynglesuccesen er meget ringe, og bestanden består sandsynligvis kun i kraft af indvandring udefra. Bestanden er udelukkende knyttet til den sydlige del af landet og kan betragtes som en nordlig udløber fra bestandene i Tyskland og Benelux-området. I Østdanmark kan der være tale om indvandring via de østeuropæiske floder. Danmark synes således at danne nordgrænsen for artens udbredelse.

Det er givetvis de ofte kraftige regnskyl i klækningsperioden i begyndelsen af juni, der holder ynglesuccesen på et meget lavt niveau. Dernæst er det meget lille antal kolonier af storm- og hættemåger stærkt begrænsende for sorthovedet måges muligheder for at finde et egnet ynglested.

Dværgmåge *Larus minutus*

Af artscaretaker *Henrik Haaning Nielsen*

Den samlede ynglebestand var i 2010 1-2 par. Alle ynglefugle befandt sig som vanligt i Kogleakssøen på Kærup Holme i Vejlerne.

Den 30. april sås for første gang i alt 7 adulte fugle i yngledragt. Først omkring den 17. maj sås egentlig ynglefugleadfærd, og det blev efterhånden klart, at en adult og en 3K var etableret som par, idet de sås redebyggende den 19. maj. Den 23. maj sås dette par sammen, mens et par,

hvor begge var adulte, sås parre sig. Hvor vidt dette sidstnævnte par etablerede sig, er nok tvivlsomt, da en eventuel rugende fugl ikke kunne lokaliseres, ligesom de aldrig blev set opflyvende med sikkerhed ved besøg af prædatorer i hættemågekolonien. Derfor regnes dette par for usikkert. Parret bestående af den adulte og 3K kunne imidlertid følges indgående, da den rugende fugl kunne følges med teleskop. Således sås de rugende fra den 28. maj indtil den 20. juni. Reden var placeret i udkanten af hættemågekolonien og i samme område, hvor de fleste sortterner rugede. Desværre kunne det konstateres, at parret havde opgivet yngel omkring 26. juni. Dermed opgav dværgmågerne samtidig med, at også sortternerne opgav deres første yngleforsøg.

Baltisk sildemåge *Larus fuscus fuscus*

Af artscaretaker Lars Hansen

Baltisk sildemåge er ny på listen over sjældne og truede ynglefugle. Det er derfor på sin plads med en lille præsentation: Baltisk sildemåge er den østlige af de tre former for sildemåger, som optræder i Danmark. Tidligere fandtes en meget stor bestand i Østersøen og med udløbere til Saltholm og måske andre øer i den sydlige del af Danmark. Indtil 1960'erne yngede over 1000 par på Bornholm/Ertholmene, men omkring 1990 var der under 100 par tilbage, og i disse år er den måske ved helt at forsvinde. Baltisk sildemåge yngler næsten udelukkende i Østersøen. Ungeproduktionen er meget lille, og bestanden synes at være i frit fald. I dag er der næppe 10.000 par tilbage, og det gør den til en af verdens sjældneste måger.

For at undersøge bestanden nærmere blev der i slutningen af maj foretaget en to-dages tur til Bornholm. Her lykkedes det med stor hjælp fra en lokal caretaker at finde og studere alle øens par. Som tilgift blev ved Rønne underarten *intermedius* fundet ynglende som ny for Bornholm. Gennem juni og juli fulgte lokale caretakere yngleparrene tæt, og ynglesuccesen kunne derfor fastslås præcist.

Der blev fundet fire par ved Hammershus. Tre af parrene yngede på kystklipperne og det fjerde på en klippehylde ved Opalsøen. Langs kysten sås rugende fugle ved Kongestolen og ved Mulekleven, hvorimod et par ved Vang næppe har haft rede. Ingen af parrene fik unger. Parret som yngede ved Opalsøen blev fulgt nøje gennem hele yngletiden. I juni klækkede 3 unger, men siden

forsvandt de to. Den tredje unge blev fulgt indtil den var flyvefærdig og forsvandt. Det var den eneste danskfødte unge i 2010. Det var ikke muligt at få oplysninger om Ertholmene, hvor der muligvis har været enkelte par i 2010, men efter sigende ingen unger.

Umiddelbart ser fremtiden sort ud for Baltisk sildemåge. Med blot 4 par og kun én unge er det et spørgsmål, hvor længe vi har denne lille sildemåge på listen over danske ynglefugle.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Af artscaretaker Ole Thorup

De senere år har sandternen kun været en uregelmæssig ynglefugl i Danmark, og siden et par yngede på Tipperne i 1992 er der ingen dokumenterede ynglefund uden for Vadehavet, selv om der flere gange siden har været mistanke om ynglen i den nordlige halvdel af Jylland. I 2010 blev et ynglepar så lokaliseret på Agger Tange, mens ingen af flere strejfende fugle i Vadehavet udviste egentlig yngleadfærd.

Under ynglefugletællinger i maj 2010 blev der fundet et yngleaktivt par i en blandet fuglekoloni på Agger Tange, og dette ynglepar sås herefter regelmæssigt i maj og juni. For at undgå forstyrrelse blev kolonien aldrig besøgt, og det vides ikke, om fuglene havde klækningssucces. Der sås ingen flyvefærdige unger i lokalområdet – eller i Danmark i det hele taget – men da den sidste observation af en voksen fugl på Agger Tange var så sen som den 26. juli, og da det samtidig vides, at andre arter i samme koloni fik godt med unger, er det ikke helt usandsynligt, at sandterneparret upåagtet har haft ynglesucces.

I 2009 gjorde et par sandterner yngleforsøg på Nordfanø, og årets første sandterne i 2010 sås da også her den 28. april, hvor en enlig fugl dels fløj kaldende rundt, dels sad på vaden. Muligvis samme fugl sås på Langli den 29. maj, hvor den stadig var alene og ikke udviste yngleadfærd.

Yderligere et sted mellem 2 og 5 forskellige fugle sås forskellige steder i Vadehavet mellem den 1. maj og den 5. august, men ved ingen af observationerne var der mistanke om ynglen. De fleste observationer var af en eller to fugle, men der er også et par observationer af tre fugle sammen.

Et næsten stationært par sås den 25.-30. maj i og ved Gammel Hviding Engso. Fuglenes adfærd tydede dog på, at det mere var de nyklækkede kly-

deunger, fuglene følte sig tiltrukket af, end det var muligheden for selv at skride til ynglen.

2006-2008 fandtes sandterne ikke ynglende i det danske vadehav og altså heller ikke i 2010. Sandternen ynglede årligt i det danske vadehav mellem 1982 og 2005 med undtagelse af i 2002.

Rovterne *Hydroprogne caspia*

Af artscaretaker Mikkel Willemoes

For tredje år i træk ynglede rovternen i Danmark, i 2010 på to lokaliteter med i alt to par. Da et par ynglede på Saltholm i 2008, regnede de færreste nok med, at det ville gentage sig, så det var meget overraskende, at arten ikke bare holdt stand, men ligefrem indtog en ny lokalitet.

På Saltholm var der et ynglepar, som sås fra midten af maj, og den 20. juni fandtes en rede med to æg på en ø i den sydlige ende af Saltholm. En tredje fugl blev set lande på en nabø. Omkring midten af juli berettede en lokal om fire adulte fugle og en stor unge. Det er ikke usandsynligt, at et andet par kan have slået sig ned sent i sæsonen, og selvom de næppe har gjort yngleforsøg på dette tidspunkt giver det håb om en forøgelse af Saltholmbestanden i fremtiden. De hyppigt observerede rovterner på Vestamager er formentlig en blanding af fuglene fra Saltholm og omstrejfende fugle.

Årets store overraskelse var et par, der slog sig ned på Øksneholm i Roskilde Fjord. Desværre havde parret ikke succes trods to yngleforsøg. Fuglene blev opdaget den 2. juni, hvor en rede med to æg blev fundet. Denne blev formentlig plyndret, da fuglene havde forladt reden nogle dage senere. Parret blev dog fortsat ved lokaliteten, og den 1. juli (muligvis allerede fra den 20. juni) sås igen en rugende rovterne på øen – igen på en rede med to æg. Der var dog i mellemtiden blevet udsat kreaturer på øen, og formentlig i relation til disse opholdt en person sig på øen den 11. juli. Dette skræmte alle ynglefuglene op, og en sølvmåge udnyttede forstyrrelsen til at plyndre rovternernes rede. Efter denne episode sås parret ikke længere ved lokaliteten.

Det bliver spændende at se, om den meget lille og fortsat yderst usikre danske bestand kan holde fast i de kommende år. I Østersøen fortsætter tilbagegangen støt, og den svenske bestand er halveret siden slutningen af 1970'erne til 532 par i 2010 (Roland Staav, pers. medd.). Tilbagegangen skyldes formentlig prædation fra mink, måger og

endda havørn og tilfælde af høj ungedødelighed, i stil med det, der ses hos baltisk sildemåge (Staav 2007).

Splitterne *Sterna sandvicensis*

Af artscaretaker Thomas Bregnballe og Jens Greger-sen

I 2010 var antallet af ynglende splitterner i Danmark 6.042 par fordelt på 10 kolonier. I 2009 var der 5.335 par i 11 kolonier. Ynglebestanden i Danmark er således gået frem, idet der i perioden fra midt i 1970'erne til 2005 sjældent blev registreret flere end 4.500 par.

De største splitternekolonier blev i 2009 og 2010, som i tidligere år, registreret på Jyllands vestkyst. Kolonien på Langli var den største koloni med 2.250 par i 2010. Den mest stabile koloni gennem tiderne, Hirsholmene, var også blandt de store kolonier, med 1.400 par i 2010.

Kolonierne i de indre farvande var som i tidligere år mindre jo længere man kom ind i Østersøen. Indgangen til Østersøen, det sydlige Kattegat, husede de største kolonier i de indre farvande med en bestand på omkring 700-1.000 par. I denne region var det i en lang årrække Odense Fjord og Nekselø, som husede de største yngleforsøgster, men i 2009 og 2010 havde Hjarnø og Sprogø overtaget rollerne som de vigtigste ynglesteder i det sydlige Kattegat, med 728 par på Hjarnø og 360 par på Sprogø i 2010.

En ny koloni opstod på Glænø Østerfed med 300 par i 2010, og denne koloni var den største koloni i Østersø- og Bæltområderne. Splitternebestanden i Østersø-området skal ses i en større sammenhæng, idet der indtil for 20 år siden fandtes mere en 1000 par langs den tyske Østersøkyst. Denne bestand har i de senere år været reduceret til få hundrede par. Også de få polske og svenske kolonier har været i tilbagegang eller de er forsvundet inden for de senere år.

Det er på denne baggrund at fremgangen i den danske bestand skal betragtes. Også den meget store koloni på Langli skal ses i sammenhæng med de tyske vadehavskoloniers tilbagegang, f.eks. den store koloni på Noorderoog.

Siden 2007 er der sket beskyttelsesmæssige foranstaltninger på Langli og Hirsholmene. På Langli har rævene de senere år ikke været et problem, og på Hirsholmene er der iværksat en effektiv bekæmpelse af sølvmåger og svartbag på selve Hirsholm.

Tabel 9. Kolonier af splitterne *Sterna sandvicensis* i Danmark 2004-10..

Lokalitet	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Sydvestjylland</i>							
Langli	1.200	1.183	3.300	2.660	2.300	1.525	2.250
<i>Vestjylland</i>							
Mellempoldene	0	?	0	0	0	0	0
Klægbanken	?	0	0	0	0		
Djævlø	?	400	0	0	0	0	0
<i>Nordvestjylland</i>							
Agger Tange							315
<i>Nordjylland</i>							
Hirsholmene	878	1.300	800	976	1.120	1.992	1.400
Læsø	0	0	0	0	140	55	0
Nibe Bredning	0	?	1	?	0?	0	0
<i>Østjylland</i>							
Treskelbakkeholm	?	?	?	170	935	665	173
<i>Sydøstjylland</i>							
Hjørnø	0	0	105	0	25	356	728
<i>Fyn</i>							
Vigelsø/Skalø	358	150	31	29	20	40	0
Fiskeholm	280	145	516	180	220	160	140
Sprogø	75	4	28	62	3	27	360
Siø	?	140	190	65	170	340	0
Romsø	?	?	?	?	260	0	0
<i>Vestsjælland</i>							
Nekselø	100	500	685	367	61	0	0
Rønne, Holbæk Fjord							1
Glænø Østerfed							300
Omø	0	0	7	15	?	0	0
<i>København</i>							
Holmesø	100	450	340	300	300	100	350
Peberholm					20	75	0
<i>Storstrøm</i>							
Maderne	0	0	30	?	0	0	0
Rødsandområdet	0	0	50	70	?	?	26
I alt optalt	2.991	4.272	6.083	4.894	5.574	5.335	6.042
Estimeret bestand	4.000- 5.000	4.300- 4.500	6.100	5.000	5.600- 6.000	5.500	6.100

Sortterne *Chlidonias niger*

Af artscaretaker Knud N. Flensted

I alt 38-51 par sortterner gjorde yngleforsøg på tre hovedlokaliteter i 2010. I Vejlerne kom der slet ingen ungerne på vingerne, mens der ved Husby Sø/Vest-Stadil Fjord pludselig var mange udflyjende ungfugle i begyndelsen af august. Det er ikke sandsynligt, at disse er fløjet til fra udlandet, og de kommer heller ikke fra hverken Vejlerne eller Tøndermarsken.

I Vejlerne ynglede 18-23 par (max 45 adulte observeret samtidig 15. juli) i Kogleakssøen, men uden held.

I Vest Stadil Fjord (Mellemdyb) og Husby Sø, Vestjylland observeredes 10-12 par med yngleadfærd, og mindst 18 udflyjende unger blev registreret 1. august. Sortternerne blev hovedsagelig set i Mellemdyb, Vest Stadil Fjord, men en del af sortternerne har sandsynligvis ynglet ved Husby Sø.

I Tøndermarsken, inkl. både den danske og tyske del af Hasberg Sø, ynglede 10-16 par, men ingen udflyjende unger blev indrapporteret med sikkerhed.

Mange fugle herfra fouragerede i den nyetablerede Nørresø (vest for jernbanen), og nogle

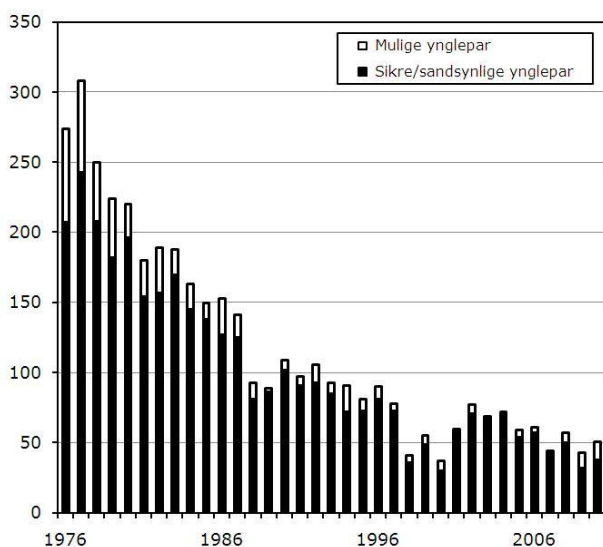

Fig. 12. Bestandssudvikling for sortterne *Chlidonias niger* i perioden 1976-2010.

sortterner gjorde muligvis yngleforsøg her, men de fleste fugle udviste yngleadfærd i Hasberg Sø.

På trods af omfattende undersøgelser var der ingen yderligere rapporter om yngleforsøg i Tøndermarsken (Skov- og Naturstyrelsen og Danmarks Miljøundersøgelser).

I Ramsødalen på Sjælland blev kun 1 adult sortterne set kortvarigt og gjorde ikke yngleforsøg.

Kirkeugle *Athene noctua*

Af artscaretaker Benny Kristensen

Der var i 2010 kendskab til 40-46 ynglepar, og bestanden blev i alt vurderet til at ligge på 50-60 par. Parrene fordelte sig med 8 par i lokalafdelingerne i Sønderjylland, Sydvestjylland, Vestjylland og Østjylland og 32-38 par i Nordjyllands og Nordvestjyllands lokalafdelinger. Dermed var bestanden uændret i forhold til 2009.

Vinteren 2009/2010 var præget af enorme snemængder og meget lange kuldeperioder, og dette kombineret med en dårlig ynglesæson i 2009 kunne have fået fatale følger for kirkeuglen i Danmark. For at sikre overlevelsen af arten opstartede Projekt Kirkeugle en akut nødhjælp i form af fodring allerede i januar/februar måned 2010, og i løbet af vinteren og foråret blev der opstartet fodring på i alt 35 forskellige lokaliteter. På de fleste af lokaliteterne drejede det sig om enlige kirkeugler, som havde taget midlertidigt ophold på forskellige landbrugsbedrifter, men selvom fodringen ikke altid resulterede i æglægning på lokaliteten, kan den have været afgørende for, at de pågælden-

de ugler kom levende igennem vinteren og senere fandt deres mager på en anden lokalitet.

Uglerne blev fodret med daggamle kyllinger, som ikke er uglernes foretrukne føde, hvilket betyder, at uglerne kun bruger kyllingerne som et supplement, hvis det naturlige fødegrundlag ikke er optimalt. Fodringen kræver at kyllingerne er sygdomsfri og uden blømmesæk. Derudover kan selve introduktionen give problemer, fordi kirkeuglen ikke er ådselsæder. Fodring som eneste virkemiddel kan *ikke* sikre kirkeuglen i Danmark, men kombineret med andre plejetiltag i projektet er det et yderst effektivt hjælpemiddel til at få bestanden på fode igen.

Ægproduktionen for de fodrede kirkeugler i 2010 var på omkring 6 æg pr. par, hvilket er ca. 2 æg over gennemsnittet for perioden 1981-2000, og glæden var særlig stor da 5 charmerende kirkeugleunger blev flyveklare i Aars-området! De meget store kuld skyldtes den tidlige og vedvarende fodring, og til sammenligning vurderes det, at de par, der ikke blev fodret, havde en ynglesucces, som var ca. 25 % mindre. Dette understreger, at fodringen er uhyre effektiv som akuthjælp til vor kirkeuglebestand.

Ligeledes må vi glæde os over, at der i løbet af foråret kom informationer om nye ynglepar, som i et vist omfang kunne kompensere for forsvundne ugler. Dermed ser det fornuftigt ud for bestanden i dens kerneområde, og her er der grund til optimisme. Til gengæld har de mere perifere par desværre nok stor risiko for at forsvinde inden for en kort årrække.

Under den hårde vinter gavnede det helt sikkert arten, at den er en alsidig jæger, som modsat sløruglen i øvrigt også opbygger et vist fedtlag. Om sløruglens kraftige tilbagegang i løbet af vinteren 2009/10 skulle gavne kirkeuglebestanden ud fra devisen ”den enes død - den andens brød”, må fremtiden vise, men vi har allerede nu set eksempler på, at kirkeuglen er rykket ind, hvor sløruglen er forsvundet.

Det ellers velkendte par fra Arnum i Sønderjylland blev i 2010 desværre reduceret til en enlig fugl.

I Sydvestjylland fandtes 4 par, men ingen af parrene fik unger på vingerne. I 2010 var Føvling landets meste besøgte kirkeuglelokalitet, og en enkelt observatør var så heldig at se uglerne parre sig, men de 2 æg blev aldrig udruget.

Tabel 10. Regional fordeling af ynglende kirkeugle *Athene noctua* i Danmark i 2010.

DOF-afdeling	Ynglepar	Unger	Enlige
Fyn	0	0	0
Sønderjylland	0	0	1
Sydvestjylland	4	0	0
Vestjylland	1	2	0
Sydøstjylland	0	0	0
Østjylland	3	4	3
Nordvestjylland	2-3	0	1
Nordjylland	30- 35	?	?
Total	40 – 46*	6**	5+

* Korrigeret for manglende oplysninger vurderes bestanden reelt til at være på 50-60 par.

** Korrigeret for manglende oplysninger vurderes det at ungeproduktionen var på 30-50 unger.

I Forum nord for Esbjerg savnede hunnen igen en han, som dog dukkede op senere, men der blev ingen ynglesucces. Nær Ølgod konstateredes for 3. år i træk et kuld golde æg, hvilket ikke giver de store håb for fremtiden for dette par. Det velkendte og trofaste par i Vestjylland holdt fortsat stand og fik 2-3 unger på vingerne.

I Østjylland fandtes 3 par og mindst 3 enlige hanner, hvilket var et nedslående resultat. En ellers stabil bestand i Randers på omkring 7 par blev tilsyneladende reduceret til kun 1 sikkert ynglepar. Desuden blev kernebestanden omkring Øster Bjerregrav reduceret fra min. 3 par til en enlig han, da et par forsvandt pludseligt lige inden yngletiden, og et andet par forsvandt efter hunnen blev ædt af en kat i efteråret 2009. I Asferg-området overlevede 1 ud af 2 par vinteren. Parret lagde i alt 4 æg, men opgav desværre det første kuld og flyttede kasse, sandsynligvis fordi de var blevet forstyrret af et rovdyr. En unge kom på vingerne som den eneste kirkeugleunge i Randers-området.

På Djursland holdt det velkendte par stand og fik 3 unger på vingerne, efter at bonden havde reddet dem ud fra nogle landbrugsmaskiner. Desværre led naboparret den samme skæbne som så mange andre kirkeugler, idet hunnen formodentlig døde i løbet af vinteren og efterlod sig en tudende han. Endelig var der mindst ét par i Favrskov Kommune.

2-3 par ynglede i Nordvestjylland. I Mølstrup fik et par 4 unger, men en videooptagelse afslørede, at hannen åd hele kullet. Efterfølgende forsøgte parret sig med et nyt kuld, men desværre

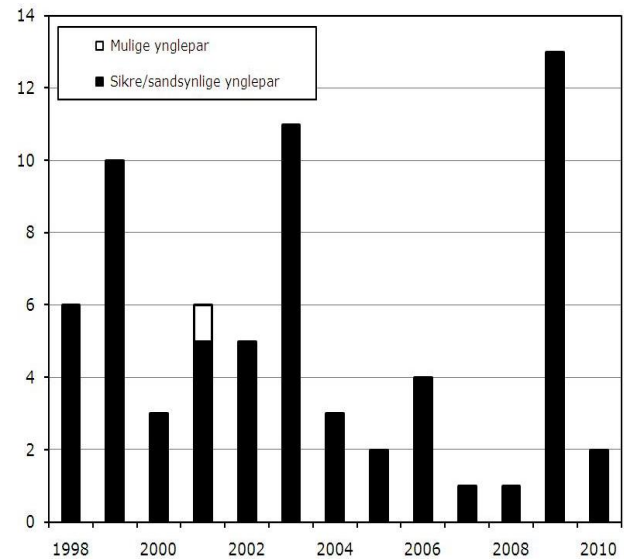

Fig. 13. Bestandsudvikling for mosehornugle *Asio flammeus* i perioden 1998-2010.

blev de 5 æg ikke udruget. Parret led samme skæbne i 2009, hvor hele kullet blev fundet døde, og parret forsøgte sig med et nyt kuld, men uden succes. Det er værd at bemærke, at det er uhyre sjældent, at kirkeuglen forsøger sig med et kuld nr. 2 i Danmark.

I Nordjylland var der mindst 30- 35 par, men skal man vurdere på observationer af kirkeugler på forskellige lokaliteter i Himmerland, så kan antallet sagtens have været på omkring 50 par.

Mosehornugle *Asio flammeus*

Af artscaretaker Niels Knudsen

I 2010 blev der registreret 2 ynglepar af mosehornugle, hvilket var en markant nedgang i forhold til 2009, som var et enestående godt yngleår med hele 13 par. Ud over de få registrerede par var ynglesuccesen i 2010 ringe, idet ingen unger blev set, og det må derfor formodes, at begge yngleforsøg mislykkedes.

De to ynglepar blev begge registreret i Sydvestjylland, hvor et af de væsentligste områder for ynglende mosehornugle er vadehavsområdet med marsk. Det ene par blev fundet på Langli og det andet på Mandø.

I Nordjylland har der ikke været årlige registreringer af ynglefugle, selvom der findes en del egnede lokaliteter såsom Grønnestrand, Hulsig Hede, Uggerby Strand, Slettestrand, Rødhus, Lille Vildmose og Skagen Reservat. Som vanlig blev der set mosehornugler langt hen i maj i reservatet

ved Skagen, men det drejede sig formentlig om sene trækfugle.

I Nordvestjylland findes der gode ynglelokaliteter ud mod vestkysten, hvor mosehornuglen med jævne mellemrum kan optræde som ynglefugl. Der blev dog ikke konstateret ynglefugle af mosehornugle i området.

En af de relativt sikre lokaliteter for mosehornugle er Holmegård Mose, hvor der også i 2010 blev konstateret mosehornugle, men det drejede sig formentlig om en oversomrende fugl, da der ikke kunne konstateres nogen former for yngleaktivitet.

Perleugle *Aegolius funereus*

Af artscaretaker Klaus Dichmann

Efter kontrolbesøg i foråret med hulkamera i perleuglekasserne i flere skove og plantager i dele af Jylland og på Bornholm kunne Danmark i 2010, for fjerde år i træk, med stor glæde notere sig for ynglende perleugler. Mindst to par havde ynglesucces, et par på Bornholm og et par i en midtjysk plantage, mens et tredje par ved Vestkysten etablerede sig så sent, at de ikke fik unger.

Parret på Bornholm, som i 2009 ynglede i en opsat redekasse i en plantage, var i 2010 flyttet over i en anden redekasse, der hang ca. 300 m sydøst for den først redekasse. I størstedelen af yngleperioden blev yngleparret holdt under observation af den lokale perleuglegruppe, og den 10. maj kunne gruppen meddele, at der nu sad 5 unger i redekassen med den rigtige alder og størrelse (ca. 23 dage) til at blive ringmærket. Torsdag den 13. maj blev hele kullet ringmærket.

Kun et par dage efter turen til Bornholm var der bud efter ringmærkeren igen, da det forlød at parret i den midtjyske plantage nu havde min. 5 store unger, som havde den rette størrelse til at blive ringmærket. Ringmærkningsudstyret blev pakket i bilen, og den 16. maj gik turen nordpå. Da låget med stor spænding blev løftet af redekassen, viste det sig, at der ikke var 5, men hele 6 unger i kassen. På trods af det store kuld var ungerne forholdsvis ens i både størrelse og vægt (gennemsnitsvægt 124 gram – mindste vejede 116 gram og største vejede 131 gram), og alle 6 unger kunne ringmærkes.

Ud over yngleparrene i den midtjyske plantage og på Bornholm spøjte der også et par ved Vestkysten. Parret viste stor interesse for en af skovdistriktets opsatte perleuglekasser, og ofte sad

den ene ugle i kassen og kikkede ud af hullet. Ved et kontrolbesøg med hulkameraet søndag den 20. juni var der imidlertid ingen tegn på yngleaktivitet i redekassen. Hos nyetablerede par kan æglægningstidspunktet godt blive skubbet til senere på sommeren, men ved et nyt kontrolbesøg i slutningen af juli var der heller ingen tegn på yngleaktivitet.

Natravn *Caprimulgus europaeus*

Af artscaretaker Ole Jensen

I alt kunne årets ynglebestand af natravn opgøres til 260-299 par. Sydvestjylland og Østjylland havde en del ynglepar, for sidstnævntes vedkommende især koncentreret i de store midtjyske plantager, men hovedvægten af bestanden lå - ikke overraskende - i det nord- og vestjyske. Der var i 2010 ikke nogen fyldestgørende dækning af plantagerne i Thy, som traditionelt rummer en del ynglepar, men en opgørelse for 5 plantager i Thy i 2007 anslog bestanden til i alt 117 par (Jensen 2010), og antallet i 2010 afveg næppe synderligt fra dette (pers. komm. N.O. Jensen). Korrigeres ovennævnte tal for dette forhold, kan den samlede bestand opgøres til 370-410 ynglepar. Dette ligger nogenlunde på linje med en opgørelse fra 1992-95 (Jensen & Jacobsen 1996). Bestanden synes således at være nogenlunde stabil inden for den seneste periode på 15-18 år.

Det noget våde og kolde vejr i maj og begyndelsen af juni satte sine spor på natravns

*Tabel 11. Regional fordeling af ynglende natravne *Caprimulgus europaeus* i Danmark i 2010*

DOF-afdeling	Ynglepar
Nordjylland	80-87
Nordvestjylland	35-44
Vestjylland	67-80
Østjylland	22-24
Sydøstjylland	6-8
Sydvestjylland	29-31
Sønderjylland	16
Fyn	0
Nordsjælland	2-4
København	0
Vestsjælland	0-1
Storstrøm	0
Bornholm	3-4
Total	260-299

sangaktivitet, hvor denne periode kun gav relativt få observationer af syngende hanner. Den første hørtes den 19. maj i Læsø Klitplantage, hvorefter der kun gik få dage, før arten hørtes flere steder. Man skulle dog hen til midten af juni før der rigtigt kom gang i sangaktiviteten, som fortsatte helt hen i slutningen af august.

Den sidste syngende natravn hørtes i perioden mellem den 9. og den 26. august i Klelund Plantage. Sidste syngende natravn uden for denne lokalitet hørtes dog allerede den 7. august i Hovborg Plantage.

Biæder *Merops apiaster*

Af artscaretaker Magnus Bang Hansen

2010 blev et år uden yngleforsøg for biæder. Der blev observeret i alt 39 trækkende og rastende fugle fordelt over hele landet. Et par jagttagelser af 5 rastende fugle i juni i en sønderjysk plantage blev undersøgt nøje, men der var ingen spor af en yngleplads. Ligeledes gav en observation af en fugl i en sjællandsk grusgrav ingen rede. Den største flok på 8 fugle blev set på træk mod vest ved Blåvands Huk den 27. maj.

Vendehals *Jynx torquilla*

Af artscaretaker Egon Østergaard

I DOFbasen blev der i 2010 indrapporteret i alt 169 observationer af vendehals, alle i perioden 1. april-1. juli. På 20 lokaliteter blev der hørt syngende fugle, der kunne tyde på yngleaktivitet. Kun på Borris Hede, i Klelund Plantage og i Gribskov blev der fundet ynglefugle med en ynglebestand der vurderes til 30-35 par, men dette er næppe et udtryk for den reelle bestandsstørrelse.

På Borris Hede var der 7 ynglepar i redekasser, og 2 syngende fugle blev hørt øvrige steder på lokaliteten. I perioden 2007-2009 var antallet af par i kasser hhv. 8, 1 og 5, så ynglesuccesen her må i 2010 betegnes som over gennemsnittet.

Siden ringmærkningen af unger i Midtjylland blev påbegyndt i 2005, er der mærket 262 unger, heraf 53 i 2010. 84 % af alle ringmærkede unger stammer fra Borris Hede. Kuldene i 2010 var store og havde en rimelig god klækningsprocent. I tilfælde hvor både antal æg og klækkede unger var kendt, var klækningsprocenten 56 % for 5 kuld i 2009, mens det var 77 % for 6 kuld i 2010. Ligeledes var antal æg per kendt kuld 8,6 i 2009 og 10,3 i 2010.

Æglægningen i de kendte reder på Borris Hede blev påbegyndt i perioden 17. maj-1. juni, hvilket er tidligere end sidste år, hvor æglægningen var ca. en uge senere. Det tyder således på, at det har været et gunstigt år for de par, der slog sig ned.

Toplærke *Galerida cristata*

Af artscaretaker Anders Østerby

Årets resultat blev et enkelt ynglepar i Hirtshals, der fik tre unger. Allerede på årets første dag observeredes to fugle i Hirtshals, og disse fugle syntes i lang tid at være landets eneste tilbageværende toplærker. I starten af året sås fuglene jævnlige synge i området omkring rådhuset, stationen og den centrale del af havnen, men da der ikke blev set andre fugle ud over de to hanner, regnedes chancerne for yngel på dette tidspunkt derfor for yderst små.

I februar observeredes en fugl ved Sinding nordvest for Herning. Et fund af tre fugle ved Svinø Strand på Sydsjælland kunne ikke yderligere dokumenteres. Næste fund af en enlig fugl var fra Hellebæk-området i Nordsjælland i maj.

I juni måned observeredes, hvad der kan betegnes som et mindre influks af toplærker til landet, idet der i kronologisk rækkefølge sås enlige fugle i Skagen (flere dage), Billund, Strandby (Vendsyssel), Vedersø og Thyborøn. I perioden medio august-medio oktober sås atter en fugl på havnen i Rønne, hvilket ifølge DOFbasen var første fund på Rønne Havn siden 2002.

Der sås i første omgang ikke nye fugle i Hirtshals i forbindelse med influkset, men den 28. juli sås et par, der fodrede en unge ved Color Line's færgeleje. Sidst i august observeredes tre ungfugle ved rådhuset, og et par dage senere sås hele fem fugle sammen, tre gamle fugle og to ungfugle. Det er ved at være nogle år siden, at der sidst er set 5 toplærker sammen i landet.

Fra slutningen af september sås nu tre ungfugle sammen, fortrinsvis omkring rådhuset og stationen. Hirtshals-bestanden bestod på dette tidspunkt således af seks fugle, der tolkes som et par med tre unger samt en enlig han. Det kunne tyde på, at influkset i juni bragte en hun hen over Hirtshals, og at den blev lokket til af de to formodentlig desperate hanner. Der kan også være tale om, at en hun skulle have overlevet i det skjulte, men det synes ikke sandsynligt, at denne fugl ikke

skulle blive set sammen med de to tilbageblevne hanner uden for yngletiden.

Med ynglefundet i Hirtshals er fristen for artens exit som ynglefugl i Danmark nok udskudt endnu nogle år, netop som de fleste troede, at enden var nået. Man har da også lov at håbe på, at et nyt influks kan være med til at øge bestanden i Hirtshals og måske endda føre til etablering af par andre steder i landet.

Hedelærke *Lullula arborea*

Af artscaretaker Ursula Burmann

Bestanden af hedelærker i 2010 blev vurderet til 325-425 ynglear og værende i svag vækst. Ca. 250 forskellige par/territorier af hedelærke fra 140 lokaliteter blev rapporteret til DOFbasen, hvor adfærden var angivet som ynglende eller syngende.

En stor andel af ynglefuglene blev observeret i skove og plantager ved rydninger og nyplantninger. De fleste ynglende hedelærker blev fundet i den vestlige og nordlige del af Jylland samt på Djursland, hvor bestanden tilsyneladende vokser, mens mindre bestande findes i Sønderjylland, på Nord- og Sydvestsjælland og på Bornholm.

Lokaliteten med flest ynglear var Rold Skov (Nordjylland) med 35 par, hvilket svarer til ca. 10 % af den estimerede landsbestand. Øvrige lokaliteter med større antal ynglende/syngende hedelærker var ifølge DOFbasen Sødringholm Skov og Hede (Østjylland) med 3-5 ynglear, Lodskovvad (Nordjylland) med 3 ynglear, Melby Overdrev (Nordsjælland) med 12 syngende fugle, Klelund Plantage (Sydvestjylland) med 8 syngende fugle og Sepstrup Sande (Østjylland) med 6 syngende fugle.

Markpiber *Anthus campestris*

Af artscaretaker Knud Pedersen

Igen i 2010 var Anholt den eneste lokalitet som kunne byde på forekomst af markpiber med ynglear. I Ørkenen blev der den 29. maj observeret en overflyvende og kaldende fugl, og den 7. juni sås en ivrigt syngende han. Der blev ikke rapporteret yderligere fund fra lokaliteten, og det er uvist om arten har haft egentlig ynglesucces.

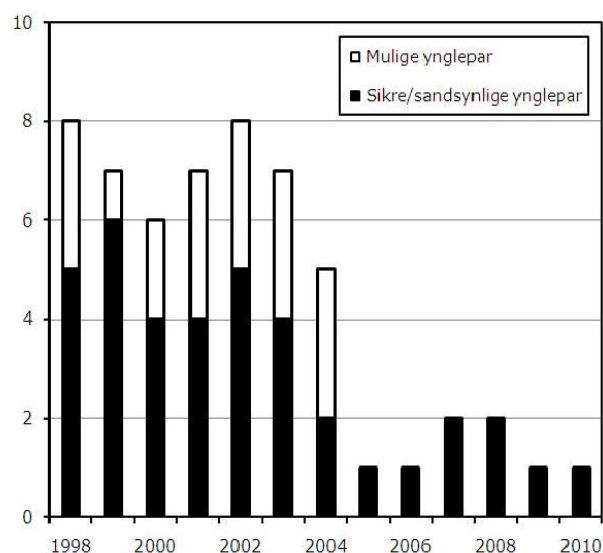
Derudover var eneste fund fra yngletiden en enlig og ikke territoriehævdende fugl fra Melby Overdrev den 5.-6. juni. Lokaliteten var tilbage i 1970'erne ynglested for arten, men dette års observation må betegnes som et tilfældigt strejffund.

Arten er nu også en yderst sjælden trækfugl i Danmark, og der var således kun to fund fra forårstrækket. Det drejede sig om en fugl fra Køge Sydstrand den 29. april og en fra Busemarke på Møn den 30. april. Det er bemærkelsesværdigt, at der slet ikke blev rapporteret markpiber fra efterårstrækket.

Vandstær *Cinclus cinclus*

Af artscaretaker Erik Dylmer

I 2010 var der ét sikkert ynglear af vandstær ved Randbøldal Museum (Veje Å). Ungerne blev fodret i en kasse, som hænger under den røde turbinebygning ved museet, og den 23. maj blev to juvenile fugle set på lokaliteten. Der er gode muligheder for på afstand at se vandstærerne i yngletiden, blot man spørger om lov til at gå ind på museets grund eller betaler for denne lille naturoplevelse.

Figur 14. Bestandsudvikling for vandstær *Cinclus cinclus* i perioden 1998-2010.

Som i 2008 blev den ellers ofte benyttede ynglelokalitet ved Grejs Å ikke benyttet. På lokaliteten er der tilsyneladende ikke sket nogen ændringer, så et svar på, hvorfor vandstærerne vælger stedet fra, skal måske søges i en lidt større skala end blot lokale forhold. En oplagt årsag kunne være den, at Danmark ligger på grænsen af det skandinaviske kerneområde og behøver et tilskud fra de mere nordlige yngleområder for at opretholde en bestand. Måske dette tilskud har været for nedadgående i en række år. Flere svenske og norske ringmærkere melder da også om dårlige sæsoner mellem 2000 og 2007 (J. Vuorinen 2008,

2009). Derimod har årene 2008 og 2009 været særdeles gode, så hvis vi venter lidt, kommer vandstæren måske tilbage som dansk ynglefugl i lidt større omfang end de seneste år. Bedre vandkvalitet end i 90'ernes storhedstid og et antal af kasser er, hvad der venter dem.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

Af artscaretaker Ursula Burmann

Der var desværre ingen tegn på, at drosselrørsangeren ynglede i Danmark i 2010. De i alt 12 fugle, der blev observeret i løbet af året, var kun på træk og opholdt sig alle på forskellige lokaliteter i meget kort tid, højst 4 dage. Den første fugl blev ringmærket den 1. maj på Anholt, mens den sidste blev observeret den 13. juni ved Svaneke Fyr på Bornholm. De fleste observationer var som sædvanlig fra den østlige del af landet.

Efter tre år uden sikre ynglepår må drosselrørsangeren med stor sandsynlighed erklæres for uddød som ynglefugl i Danmark.

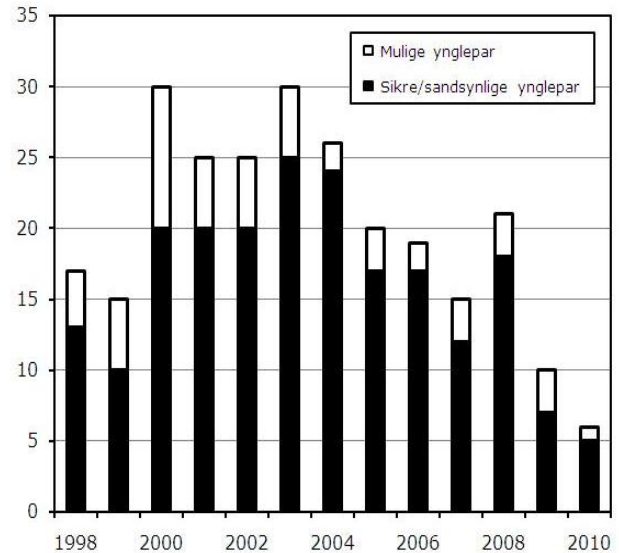
Stor tornskade *Lanius excubitor*

Af artscaretaker Niels Peter Brøgger

Der var i 2010 en stor tilbagegang af ynglepår, idet der kun blev indberettet 4 sikre, 1 sandsynligt og 1 muligt par. Ved 2 af de sikre par blev der set henholdsvis 2 og 3 unger, og resultatet blev således 5-6 par med 5 unger. Dermed blev 2010 det dårligste år for stor tornskade i den tid, arten er talt, og det på trods af, at det vurderes, at bestanden er overvåget mindst lige så godt som de foregående år.

De 6 par var fordelt på 6 lokaliteter, så for første gang i Danmark blev der ikke nogen steder registreret mere end 1 par på en lokalitet. 5 af parrene blev fundet i Vestjylland og det sidste par i Sydvestjylland, hvor der i Oksbøl-området ofte er 3 – 6 par, men i 2010 altså kun var 1 par med 3 unger.

I Sydvestjylland blev der, indtil sneen kom i sidste halvdel af december, set fugle i 12 adskilte områder (pers. medd. Per Olsen), men efter sneen smeltede, var der kun fugle i 2 områder, hvoraf det blev til et ynglepår i det ene. På den baggrund kan man gisne, om den strenge vinter har nogen indflydelse på den manglende ynglesucces, enten fordi fuglene er døde, eller fordi de er taget længe sydpå uden at vende tilbage for at yngle.

Figur 15. Bestandsudvikling for stor tornskade *Lanius excubitor* i perioden 1998-2010.

Pirol *Oriolus oriolus*

Af Børge L. Rasmussen

I 2010 blev der registreret 5 – 11 ynglepår, heraf 5 sandsynlige og 6 mulige par.

I Sydøstjylland fandtes to mulige ynglepår. I Oksbøl-området blev der således indberettet en syngende fugl den 21. juni, mens en anden syngende fugl blev observeret så sent som den 28. juni.

På Æbelø meldte den lokale observatør fortsat om 3 sandsynlige og 1 muligt ynglepår. På Sydlangeland meldtes der også fortsat om 1 sandsynligt ynglepår i Hjortholmskoven. Desuden blev der gjort et muligt ynglefund på Tåsinge, en ny lokalitet for arten.

På Bornholm blev der registreret 1 muligt ynglepår på baggrund af en tidlig observation på Hammeren den 17. maj, og i juni blev der flere gange registreret op til 2 syngende hanner. Fra slutningen af juni og frem til begyndelsen af august blev der dog ikke gjort yderligere observationer.

I Storstrømsområdet blev der gjort mange indberetninger om syngende pirol i perioden ultimo maj – primo juni, men derefter kom der ingen observationer før slutningen af august. De forholdsvis mange indberetninger over et bredt område vurderes at indikere tilstedeværelsen af minimum 1 sandsynligt par.

I løbet af året kom der indberetninger af pirol fra i alt 47 lokaliteter fordelt på 3 lokaliteter i Nordjylland, 1 i Nordvestjylland, 1 i Østjylland, 1

i Sydvestjylland, 4 i Sønderjylland, 13 på Fyn, 7 på Bornholm, 10 i Storstrøm, 3 i Vestsjælland, 2 i Nordsjælland og 2 i Københavnsområdet. Årets første observation skete så sent som den 15. maj på Fyns Hoved. Herefter skete der løbende observationer i hele landet, indtil den sidste observation faldt den 3. august på Hammeren, Bornholm.

Da pirolen er en meget sky skovfugl, der ikke ofte lader sig se, og desuden er meget svær at få øje på, trods hannens farverige gule krop, anses det for muligt, at der kan være flere ynglepar end de her anslåede. På det foreliggende grundlag kan det derfor konkluderes, at antallet af ynglepar i forhold til tidligere er status quo.

Referencer og litteraturliste

- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Grell, M.B. 1998: Fuglenes Danmark. – G.E.C. Gads Forlag, København.
- Grell, M.B. (red.) 1999: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 105-126.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_1999_3_1.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2000: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 94: 55-72.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2000_2_1.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2001: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2000. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 95: 51-68.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2001_2_2.pdf
- Grell, M.B. (red.) 2002: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2001. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 96: 43-67.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2002_2_1.pdf
- Grell, M.B. & B. Rasmussen (red.) 2003: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2002. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 97: 175-192.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_2003_2_1.pdf
- Grell, M.B., H. Heldbjerg, B. Rasmussen, M. Stabell, J. Tofft. & T. Vikstrøm (red.) 2004: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2003. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 98: 45-100.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/Doft_08_2004_LOW.pdf
- Jensen, N.O. & L.B. Jacobsen (1996): Ynglebestanden af Natravn *Caprimulgus europaeus* i Danmark, 1992-95. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 93-98
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/doft/dokumenter/doft_1996_3_1.pdf
- Jensen, N.O. 2010: Bestanden af Natravn i Thy 1995-2007 og dens fremtid i naturnær skovdrift. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 104: 12-21
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/publikationer/doft/dokumenter/DOFT2010/nr1/natravn_doft_01_10.pdf
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2005: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2004. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 99: 88-106.
 Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2004.pdf>
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2006: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2005. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 100: 11-28.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2007: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2006. – Dansk Ornitologisk Forening.
 Findes på: http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY_DOFT_2_06Low.pdf
- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2008: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2007. – Dansk Ornitologisk Forening.
 Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2007.pdf>

- Nyegaard, T. & M.B. Grell (red.) 2009: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2008. – Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2008.pdf>
- Nyegaard T. & M. Willemoes (red.) 2010: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 2009. – Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/datsy/dokumenter/DATSY2009.pdf>
- Rasmussen L.M. & M.B. Clausen 2009: Hedehøg i Danmark ynglesæsonen 2010 – arbejdsrapport fra Projekt Hedehøg. Dansk Ornitologisk Forening.
Findes på: <http://www.dof.dk/sider/images/stories/proj/hedehoeg/dokumenter/hedehoeg2010rap.pdf>
- Staav, R. 2007. Åtgärdsprogram för skräntärna 2007-2011. Naturvårdsverket, Rapport 5702, juni 2007.
- Vuorinen, J. 2008. *Cinclus Scandinavicus*. 21: 52-63
- Vuorinen, J. 2009. *Cinclus Scandinavicus*. 22: 28-46